

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 28ης Σεπτεμβρίου 2006*

Στην υπόθεση C-552/03 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, της 24ης Δεκεμβρίου 2003,

Unilever Bestfoods (Ireland) Ltd, πρώην Van den Bergh Foods Ltd, με έδρα το Δουβλίνο (Ιρλανδία), εκπροσωπούμενη από τους M. Nicholson και M. Rowe, solicitors, επικουρούμενους από τους M. Biesheuvel και M. De Grave, advocaten, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσεύουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

η **Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**, εκπροσωπούμενη από τους W. Wils, B. Doherty και A. Whelan, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

η **Masterfoods Ltd**, με έδρα το Δουβλίνο, εκπροσωπούμενη από τους P. Collins και M. Levitt, solicitors,

η **Richmond Ice Cream Ltd**, πρώην Richmond Frozen Confectionery Ltd, με έδρα το Northallerton (Ηνωμένο Βασίλειο), εκπροσωπούμενη από τον I. Forrester, QC, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

παρεμβαίνουσες πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Malenovský, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet (εισηγητή) και U. Løhmus, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: R. Grass

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

- ¹ Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Unilever Bestfoods (Ireland) Ltd, πρώην Van den Bergh Foods Ltd και με ακόμη παλαιότερη επωνυμία HB Ice Cream Limited, στο εξής: HB), ζητεί την ακύρωση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών

Κοινοτήτων της 23ης Οκτωβρίου 2003, T-65/98, Van den Bergh Foods κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. II-4653, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή της περί ακυρώσεως της αποφάσεως 98/531/EK της Επιτροπής, της 11ης Μαρτίου 1998, σχετικά με τη διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (Υποθέσεις IV/34.073, IV/34.395 και IV/35.436 — Van den Bergh Foods Limited) (ΕΕ L 246, σ. 1, στο εξής: επίδικη απόφαση). Η HB ζητεί επίσης από το Δικαστήριο, κυρίως, να ακυρώσει την επίδικη απόφαση ή, επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο.

Το ιστορικό της διαφοράς

- 2 Το ιστορικό της διαφοράς, η διαδικασία και τα αιτήματα που υποβλήθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου συνοψίζονται στις σκέψεις 2 έως 40 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις οποίες γίνεται παραπομπή. Το ουσιαστικό μέρος περιλαμβάνεται στις ακόλουθες σκέψεις της εν λόγω αποφάσεως:

«2 Η [HB], θυγατρική κατά 100 % του ομίλου Unilever, είναι η κυριότερη εταιρία παραγωγής παγωτών στην Ιρλανδία, και ειδικότερα παγωτών που προορίζονται για άμεση κατανάλωση και πωλούνται σε ατομικές συσκευασίες. Εδώ και μερικά χρόνια, η HB διαθέτει στους λιανοπωλητές παγωτών, “δωρεάν” ή έναντι συμβολικού μισθώματος, καταψύκτες των οποίων παρακρατεί την κυριότητα, υπό τον όρον ότι αυτοί θα χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τη διατήρηση των παγωτών που τους προμηθεύει η HB (στο εξής: ρήτρα περί αποκλειστικότητας). Από την τυποποιημένη σύμβαση που συνάπτεται για τους καταψύκτες προκύπτει ότι η σύμβαση αυτή μπορεί να καταγγελθεί οποτεδήποτε, εφόσον τηρηθεί δίμηνη προθεσμία προειδοποιήσεως. Οι δαπάνες συντηρήσεως των καταψυκτών βαρύνουν την HB, εκτός αν υπάρχει περίπτωση αμέλειας του λιανοπωλητή.

- 3 Η Masterfoods Ltd (στο εξής: Mars), θυγατρική της αμερικανικής εταιρίας Mars Inc., εισήλθε στην ιρλανδική αγορά παγωτού το 1989.

- 4 Από το καλοκαίρι του 1989 πολλοί λιανοπωλητές με καταψύκτες που τους είχε προμηθεύσει η HB άρχισαν να τους χρησιμοποιούν για τη διατήρηση και παρουσίαση των προϊόντων της Mars, οπότε η HB απαίτησε την τήρηση της ρήτηρας περί αποκλειστικότητας.»
- 3 Η διαφορά που ανέκυψε μεταξύ της Mars και της HB υποβλήθηκε στην κρίση των ιρλανδικών δικαστηρίων και οδήγησε, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής του Supreme Court (Ιρλανδία), στην απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Δεκεμβρίου 2000, C-344/98, Masterfoods και HB (Συλλογή 2000, σ. I-11369).
- 4 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε επίσης τα εξής:
 - «9 Παράλληλα με αυτές τις διαδικασίες που κινήθηκαν ενώπιον των ιρλανδικών δικαστηρίων, η Mars υπέβαλε στις 18 Σεπτεμβρίου 1991 καταγγελία κατά της HB στην Επιτροπή βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25). Η καταγγελία αυτή αφορούσε τη διάθεση καταψυκτών από την HB σε πολλούς λιανοπωλητές υπό τον όρο της αποκλειστικής χρήσεως των καταψυκτών για τα προϊόντα της.
 - 10 Στις 22 Ιουλίου 1992, η Valley Ice Cream (Ireland) Ltd υπέβαλε επίσης καταγγελία στην Επιτροπή κατά της HB.
 - 11 Στις 29 Ιουλίου 1993, η Επιτροπή έκρινε, με τη γνωστοποίηση αιτιάσεων που απηύθυνε στην HB, ότι το σύστημα διανομής που εφάρμοζε η εταιρία αυτή συνιστούσε παράβαση των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης [ΕΚ, νυν άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ] [...].

- 12 Κατόπιν ορισμένων συζητήσεων με την Επιτροπή, η HB, μολονότι εξακολουθούσε να αμφισβητεί την ορθότητα της απόψεως του κοινοτικού αυτού οργάνου, πρότεινε ορισμένες τροποποιήσεις, όσον αφορά κυρίως το σύστημα διανομής, προκειμένου να ισχύσει για το σύστημα αυτό εξαίρεση βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Στις 8 Μαρτίου 1995, οι τροποποιήσεις αυτές κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή, η οποία, με ανακοινωθέν Τύπου της 10ης Μαρτίου 1995, έκρινε εκ πρώτης όψεως ότι καθιστούσαν δυνατή την εφαρμογή εξαιρέσεως υπέρ της HB. Στις 15 Αυγούστου 1995 δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ C 211, σ. 4) ανακοίνωση σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφος 3, του κανονισμού 17.
- 13 Στις 22 Ιανουαρίου 1997 η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι οι τροποποιήσεις δεν είχαν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα όσον αφορά την ελεύθερη πρόσβαση στα σημεία πωλήσεως, απηύθυνε στην HB νέα γνωστοποίηση αιτιάσεων [...]. Η HB διατύπωσε την άποψή της επί των εν λόγω αιτιάσεων.
- 14 Στις 11 Μαρτίου 1998, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση.

[...]

- 15 Με την επίδικη απόφαση η Επιτροπή κρίνει ότι οι συμφωνίες διανομής που συνάπτονται από την HB και περιέχουν τη ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν συμβιβάζονται με τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης. Με την επίδικη απόφαση, ως αγορά προϊόντων αναφοράς ορίζεται η αγορά των παγωτών σε ατομική συσκευασία για άμεση κατανάλωση και ως σχετική γεωγραφική αγορά η Ιρλανδία (αιτιολογικές σκέψεις 138 και 140). Η Επιτροπή διαπιστώνει, με την απόφαση αυτή, ότι η θέση της HB στη σχετική αγορά είναι ιδιαίτερα ισχυρή, όπως αποδεικνύεται μεταξύ άλλων από το μερίδιο αγοράς που κατέχει από πολλών ήδη ετών (βλ. κατωτέρω σκέψη 21). Η ισχυρή αυτή θέση απεικονίζεται και από το υψηλό ποσοστό τόσο της αριθμητικής (79 %) όσο και της κατ' αξία (94 %) διανομής των προϊόντων της HB τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο 1995, καθώς και από τη φήμη του σήματος, το εύρος της σειράς των προϊόντων

της και την προτίμηση των καταναλωτών για τα προϊόντα της. Η θέση της HB στην αγορά αυτή ενισχύεται περαιτέρω από την ισχύ της Unilever όχι μόνο στις άλλες αγορές παγωτού στην Ιρλανδία (παγωτού για το σπίτι και παγωτού τροφοδοσίας), αλλά και στις διεθνείς αγορές παγωτού και στις αγορές κατεψυγμένων προϊόντων και καταναλωτικών προϊόντων γενικότερα (αιτιολογική σκέψη 141).

- 16 Η Επιτροπή τονίζει ότι το σύνολο των συμφωνιών διανομής της HB σχετικά με τους καταψύκτες στα σημεία πώλησεως έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της δυνατότητας των συμβαλλόμενων λιανοπωλητών να διατηρούν και να προσφέρουν προς πώληση στα καταστήματά τους προϊόντα ανταγωνιστών προμηθευτών, εφόσον τον μόνον καταψύκτη ή τους μόνους καταψύκτες για τη διατήρηση των παγωτών άμεσης καταναλώσεως έχει προμηθεύσει η HB, εφόσον ο/οι καταψύκτης/-ες της HB δεν είναι πιθανό να αντικατασταθεί/-ούν από ιδιόκτητους καταψύκτες του λιανοπωλητή ή από καταψύκτες άλλου προμηθευτή και εφόσον είναι οικονομικά ασύμφορο να διατεθεί χώρος για την εγκατάσταση πρόσθετου καταψύκτη. Η Επιτροπή κρίνει ότι, λόγω του περιορισμού αυτού, παρεμποδίζεται η πώληση των προϊόντων των προμηθευτών που ανταγωνίζονται την HB στα εν λόγω σημεία πώλησεως, γεγονός που περιορίζει τον ανταγωνισμό μεταξύ των προμηθευτών στη σχετική αγορά (αιτιολογική σκέψη 143). [...] Η αξιολόγηση των περιοριστικών αποτελεσμάτων αυτού του μέρους του δικτύου της HB ισχύει εξίσου, κατά την Επιτροπή, για κάθε επιμέρους συμφωνία. Η αξιολόγηση των περιοριστικών αυτών αποτελεσμάτων έγινε κατόπιν συνεκτιμήσεως των αποτελεσμάτων όλων των παρόμοιων δικτύων συμφωνιών για καταψύκτες που συνάπτουν άλλοι προμηθευτές παγωτού στη σχετική αγορά, καθώς και όλων των άλλων συνθηκών που προσιδιάζουν στην αγορά αυτή (αιτιολογικές σκέψεις 144 και 145).
- 17 Στη συνέχεια η Επιτροπή προέβη σε ποσοτικό προσδιορισμό των περιοριστικών αποτελεσμάτων των συμφωνιών διανομής της HB, προκειμένου να αποδείξει τη σπουδαιότητά τους. Συναφώς η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα περιοριστικά αποτελέσματα των δικτύων συμφωνιών για την παροχή καταψυκτών υπό τον όρο της αποκλειστικής χρήσης τους για τα προϊόντα του προμηθευτή αποτελούν συνέπεια της αναπόφευκτης στενότητας χώρου που παρατηρείται στα καταστήματα λιανικής πώλησεως. [...]
- 18 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι μικρό μόνον ποσοστό των λιανοπωλητών στην Ιρλανδία, και συγκεκριμένα το 17 %, σύμφωνα με την έρευνα Lansdowne,

διαθέτει καταψύκτες που δεν υπόκεινται σε όρο περί αποκλειστικότητας. [...] Όσον αφορά τα υπόλοιπα σημεία πωλήσεως, τα οποία, κατά την έρευνα Lansdowne, ανέρχονται στο 83 % του συνόλου και στα οποία οι προμηθευτές έχουν εγκαταστήσει καταψύκτες, η Επιτροπή φρονεί ότι οι λοιποί προμηθευτές δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε αυτά για την πώληση των προϊόντων τους, εάν προηγουμένως δεν υπερπηδήσουν ορισμένα σημαντικά εμπόδια. Κατά την Επιτροπή, “κατ’ αυτόν τον τρόπο, το σημείο πωλήσεως δεν είναι προσπελάσιμο για τους νέους προμηθευτές [και], αν και ο αποκλεισμός αυτός δεν είναι απόλυτος, με την έννοια ότι ο λιανοπωλητής δεν δεσμεύεται συμβατικά να μην πωλεί τα προϊόντα άλλων προμηθευτών, το σημείο πωλήσεως μπορεί να χαρακτηριστεί μη προσπελάσιμο, διότι καθίσταται πολύ δύσκολη η διείσδυση ανταγωνιστών προμηθευτών σε αυτό” (αιτιολογική σκέψη 149).

- 19 Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι στο 40 % περίπου του συνόλου των σημείων πωλήσεως στην Ιρλανδία ο μοναδικός καταψύκτης ή οι μοναδικοί καταψύκτες αποθήκευσης παγωτού άμεσης κατανάλωσης που υπάρχουν στο σημείο πωλήσεως έχουν παραχωρηθεί από την HB (αιτιολογική σκέψη 156). Η Επιτροπή τονίζει ότι “ένας προμηθευτής που επιδιώκει να αποκτήσει πρόσβαση για την πώληση των παγωτών του άμεσης κατανάλωσης σε κατάστημα λιανεμπορίου (δηλαδή ένας νεοεισερχόμενος στο κατάστημα) στο οποίο υπάρχει ένας τουλάχιστον καταψύκτης της αποκλειστικής χρήσης ενός προμηθευτή μπορεί να επιτύχει τον στόχο του μόνον εφόσον το εν λόγω κατάστημα διαθέτει έναν ή περισσότερους μη αποκλειστικούς καταψύκτες [...] ή εάν πείσει τον λιανοπωλητή είτε να αντικαστήσει έναν ήδη τοποθετημένο στο κατάστημά του καταψύκτη της αποκλειστικής χρήσης ενός προμηθευτή είτε να εγκαταστήσει έναν ακόμη καταψύκτη, εκτός από τους ήδη υπάρχοντες” (αιτιολογική σκέψη 157). Η Επιτροπή φρονεί (αιτιολογικές σκέψεις 158 έως 183) ότι, βάσει της έρευνας Lansdowne, λίγες πιθανότητες υπάρχουν να προβεί ο λιανοπωλητής σε μία από τις δύο αυτές ενέργειες, αν η HB του έχει διαθέσει ήδη έναν ή περισσότερους καταψύκτες, και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το 40 % των εν λόγω σημείων πωλήσεως συνδέεται *de facto* με την HB (αιτιολογική σκέψη 184). Συνεπώς, κατά παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αποκλείεται η πρόσβαση των λοιπών προμηθευτών σ’ αυτά τα σημεία πωλήσεως.
- 20 Με την επίδικη απόφαση η Επιτροπή διαπιστώνει επίσης ότι οι συμφωνίες που περιέχουν τη ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν μπορούν να εξαιρεθούν βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, διότι δεν συμβάλλουν στη βελτίωση της διανομής των προϊόντων (αιτιολογικές σκέψεις 222 έως 238), δεν παρέχουν στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα του οφέλους που απορρέει από την εν λόγω ρήτρα (αιτιολογικές σκέψεις 239 και 240), δεν είναι απαραίτητες για

την επίτευξη των προβαλλόμενων οφελών (αιτιολογική σκέψη 241) και παρέχουν στην ΗΒ τη δυνατότητα να καταργήσει σε μεγάλο βαθμό τον ανταγωνισμό εντός της σχετικής αγοράς (αιτιολογικές σκέψεις 242 έως 246).

- 21 Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 86 της Συνθήκης, η Επιτροπή φρονεί ότι η ΗΒ κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά, για τον λόγο κυρίως ότι κατείχε, επί μακρόν, μερίδιο αγοράς σε όγκο και αξία που υπερέβαινε το 75 % της αγοράς αυτής (αιτιολογικές σκέψεις 259 και 261).
- 22 Η Επιτροπή φρονεί ότι “η ΗΒ καταχράται τη δεσπόζουσα θέση της στην υπό εξέταση αγορά [...] διότι παροτρύνει τους λιανοπωλητές [...] που δεν διαθέτουν καταψύκτης(-ες) για την αποθήκευση παγωτού άμεσης κατανάλωσης, είτε ιδιόκτητο είτε άλλου προμηθευτή, να συνάψουν συμφωνίες για καταψύκτες υπό τον όρο της αποκλειστικότητας” και ότι “[α]υτή η παράβαση του άρθρου 86 λαμβάνει τη μορφή προσφοράς για παροχή καταψυκτών σε λιανοπωλητές, καθώς και συντήρησής τους, χωρίς άμεση επιβάρυνση για τον λιανοπωλητή” (αιτιολογική σκέψη 263).»

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 5 Κατά τη σκέψη 41 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η ΗΒ προέβαλε επτά λόγους ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως, οι οποίοι αντλούνται, «πρώτον, [από] προδήλως εσφαλμένες εκτιμήσεις των πραγματικών περιστατικών, με συνέπεια πλάνη περί το δίκαιο, δεύτερον, [από] παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τρίτον, [από] παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, τέταρτον, [από] παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης, πέμπτον, [από] προσβολή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας, κατά παράβαση των γενικών αρχών του δικαίου και του άρθρου 222 της Συνθήκης [ΕΚ, νυν άρθρου 295 ΕΚ], έκτον, [από] παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ) και, έβδομον, [από] παραβίαση των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου και παράβαση ουσιώδους τύπου.»

- 6 Το Πρωτοδικείο εξέτασε από κοινού τους δύο πρώτους λόγους ακυρώσεως της ΗΒ, με τους οποίους η εταιρία αυτή προσάπτει στην Επιτροπή σειρά προδήλων σφαλμάτων στην ανάλυση της υπάρξεως και του βαθμού στεγανοποιήσεως της σχετικής αγοράς που απορρέει από τις συμφωνίες διανομής τις οποίες συνήψε η εταιρία αυτή με εγκατεστημένους στην Ιρλανδία λιανοπωλητές (στο εξής: συμφωνίες διανομής).
- 7 Με τη σκέψη 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι έπρεπε, πρώτον, να εξακριβωθεί αν η Επιτροπή είχε αρκούντως αποδείξει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας λειτουργούσε στην πραγματικότητα ως υποχρέωση αποκλειστικής αγοράς επιβαλλόμενη σε ορισμένα σημεία πώλησεως ή αν είχε ορθώς εκτιμήσει τον βαθμό στεγανοποιήσεως της σχετικής αγοράς που συνεπαγόταν η εν λόγω ρήτρα. Το Πρωτοδικείο διευκρίνισε ότι επιβαλλόταν, δεύτερον, να εξακριβωθεί, ενδεχομένως, αν ο βαθμός στεγανοποιήσεως είναι αρκούντως υψηλός ώστε να στοιχειοθετεί παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Συναφώς, με τη σκέψη 82 της αποφάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν έπρεπε να περιοριστεί στην εκτίμηση μεμονωμένων αποτελεσμάτων της ρήτρας περί αποκλειστικότητας και να βασιστεί μόνο στους συμβατικούς περιορισμούς που επιβάλλουν οι συμφωνίες διανομής. Με τη σκέψη 83 της ίδιας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε τα εξής:

«[...] Πρέπει, σύμφωνα με τη νομολογία, να εξεταστεί αν το σύνολο των παρεμφερών συμβάσεων που έχουν συναφθεί εντός της αγοράς αναφοράς και το σύνολο των λοιπών στοιχείων του οικονομικού και νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται οι συγκεκριμένες συμφωνίες παρέχουν την ένδειξη ότι οι συμφωνίες αυτές έχουν σωρευτικά ως αποτέλεσμα τη στεγανοποίηση της αγοράς αυτής έναντι των νέων ανταγωνιστών. Αν από την εξέταση αυτή προκύψει ότι δεν συμβαίνει αυτό, οι επιμέρους συμφωνίες που συναποτελούν τη δέσμη συμφωνιών δεν επηρεάζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Αν αντιθέτως από την εξέταση προκύψει ότι η πρόσβαση στην αγορά είναι δυσχερής, θα πρέπει να εξετασθεί περαιτέρω κατά πόσον οι επίδικες συμφωνίες συμβάλλουν στην παραγωγή του σωρευτικού αποτελέσματος, εννοείται δε ότι απαγορεύονται μόνον οι συμβάσεις που συμβάλλουν σημαντικά στην ενδεχόμενη στεγανοποίηση της αγοράς (βλ. [απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Φεβρουαρίου 1991, C-234/89], Δηλιμίτης [Συλλογή 1991, σ. Ι-935], σκέψεις 23 και 24, και [απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουνίου 1995, T-7/93], Langnese-Iglo κατά Επιτροπής, [Συλλογή 1995, σ. ΙΙ-1533], σκέψη 99).»

- 8 Το Πρωτοδικείο, στηριζόμενο σε αναμφισβήτητα πορίσματα ερευνών στις οποίες είχε βασιστεί η Επιτροπή, διαπίστωσε, με τη σκέψη 86 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι μόνον το 17 % των σημείων λιανικής πώλησεως παγωτών για άμεση κατανάλωση διέθεταν καταψύκτες ιδιοκτησίας του λιανοπωλητή, στους οποίους μπορούσαν να αποθηκευθούν παγωτά οποιασδήποτε εταιρίας. Στα άλλα σημεία πώλησεως, που αποτελούν το 83 % του συνολικού αριθμού, οι καταψύκτες ανήκαν στους προμηθευτές παγωτών, οπότε δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την αποθήκευση άλλων παγωτών, πλην εκείνων που έφεραν το σήμα του προμηθευτή. Επιπλέον, κατά τη δικογραφία στην οποία στηρίχθηκε το Πρωτοδικείο, η HB κατέχει πλέον του 60 % των καταψυκτών που ανήκουν σε προμηθευτή.
- 9 Το Πρωτοδικείο διαπίστωσε επίσης, με τη σκέψη 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι σημαντικότερες πωλήσεις παγωτών προς άμεση κατανάλωση πραγματοποιούνταν στα μικρά σημεία πώλησεως τα οποία, λόγω της περιορισμένης χωρητικότητάς τους, μπορούσαν δύσκολα να εγκαταστήσουν δεύτερο καταψύκτη. Συναφώς, το Πρωτοδικείο απέρριψε τα επιχειρήματα που προέβαλε η HB για να αποδείξει ότι η Επιτροπή είχε υπερεκτιμήσει τη στενότητα χώρου. Με τις σκέψεις 89 και 90 της αποφάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο επιβεβαίωσε την εκτίμηση της Επιτροπής ότι η «δωρεάν» παραχώρηση καταψυκτών από την HB, η φήμη των προϊόντων της εταιρίας αυτής καθώς και η ποικιλία τους και τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την πώλησή τους αποτελούσαν για τους λιανοπωλητές που διαθέτουν έναν ή πλείονες καταψύκτες της HB λόγο για να μη μεταβάλλουν την κατάστασή τους, επισημαίνοντας, συναφώς, τη δεσπόζουσα θέση της εν λόγω εταιρίας στην αγορά.
- 10 Με τις σκέψεις 93 έως 98 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επιβεβαίωσε ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας συνεπαγόταν περιορισμό του ανταγωνισμού στηριζόμενο σε διάφορα πραγματικά στοιχεία και ιδίως στο γεγονός ότι η Mars είχε αυξήσει τα μερίδιά της αγοράς στο 42 % κατ' όγκο ένα έτος κατά το οποίο οι λιανοπωλητές παρέβησαν πλήρως την εν λόγω ρήτρα περί αποκλειστικότητας, ενώ το 1990, κατόπιν της εκδόσεως από το High Court (Ιρλανδία) της διατάξεως ασφαλιστικών μέτρων κατά της Mars, τα μερίδια αγοράς μειώθηκαν εκ νέου κάτω από το 20 %, απαγορεύοντας στην εταιρία αυτή να παροτρύνει τους λιανοπωλητές να αποθηκεύουν τα προϊόντα της σε καταψύκτες της HB. Συγκεκριμένα, με την εν λόγω σκέψη 98, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε τα εξής:

«[...] ορθώς η Επιτροπή θεώρησε, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του επίμαχου προϊόντος και το οικονομικό πλαίσιο της προκειμένης υποθέσεως, ότι το

δίκτυο συμφωνιών διανομής της HB και η “δωρεάν” παραχώρηση καταψυκτών στους λιανοπωλητές υπό τον όρο της αποκλειστικότητας αποθαρρύνουν σημαντικά τους λιανοπωλητές ως προς την εγκατάσταση δικού τους καταψύκτη ή καταψύκτη άλλου παραγωγού και δεσμεύουν de facto τα σημεία πώλησεως που διαθέτουν μόνον καταψύκτες HB, δηλαδή το 40 % των σημείων πώλησεως εντός της σχετικής αγοράς. Συγκεκριμένα, παρά το γεγονός ότι οι λιανοπωλητές που διαθέτουν μόνον καταψύκτες HB έχουν θεωρητικά τη δυνατότητα να πωλούν παγωτά άλλων παραγωγών, η ρήτρα περί αποκλειστικότητας έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της εμπορικής ελευθερίας των λιανοπωλητών ως προς την επιλογή των προϊόντων που προτίθενται να πωλούν στα καταστήματά τους.»

- 11 Επιπλέον, το Πρωτοδικείο απέρριψε, με τις σκέψεις 99 έως 104 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα διάφορα επιχειρήματα που προέβαλε η HB για να αποδείξει ότι το ποσοστό των σημείων πώλησεως άλλων παγωτών πλην εκείνων της HB στα οποία αποκλειόταν ο ανταγωνισμός δεν ήταν 40 %, όπως είχε εκτιμήσει η Επιτροπή με την επίδικη απόφαση, αλλά μόλις 6 % και δεν περιόριζε αισθητά τον ανταγωνισμό εντός της σχετικής αγοράς.

- 12 Με τη σκέψη 105 της ίδιας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο προσέθεσε τα εξής:

«Όσον αφορά το επιχείρημα της HB ότι η επιβαλλόμενη με τη ρήτρα περί αποκλειστικότητας αποκλειστική χρήση του καταψύκτη δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αποκλειστικότητα επιβαλλόμενη στα σημεία πώλησεως, διότι οι λιανοπωλητές έχουν την ευχέρεια καταγγελίας των συμφωνιών διανομής με την HB οποτεδήποτε, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι η ευχέρεια αυτή, ενόσω δεν γίνεται χρήση της, ουδόλως εμποδίζει την εφαρμογή των εν λόγω συμφωνιών στην πράξη. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο πρέπει, προκειμένου να εκτιμήσει τα αποτελέσματα των συμφωνιών διανομής εντός της σχετικής αγοράς, να λάβει υπόψη την πραγματική διάρκειά τους (βλ., κατ' αναλογία, την προπαρατεθείσα απόφαση Langnese-Iglo κατά Επιτροπής, σκέψη 111). [...] Όπως όμως απέδειξε η Επιτροπή, [...] οι συμφωνίες διανομής της HB καταγγέλλονται, κατά μέσον όρο, μετά την πάροδο οκταετίας. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα σχετικά με τη δυνατότητα καταγγελίας των συμφωνιών διανομής της HB δεν είναι πειστικό, διότι η δυνατότητα αυτή δεν συμβάλλει καθόλου στη μείωση του βαθμού στεγανοποίησης της αγοράς αναφοράς.»

- 13 Το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης το επιχείρημα της ΗΒ ότι θα μπορούσε να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης μόνον αν είχε εξακριβωθεί ότι, βάσει του «κανόνα περί ελλόγου αιτίας», ο ενδεχόμενος περιορισμός της ελεύθερης συμπεριφοράς των λιανοπωλητών συνιστά πράγματι περιορισμό του ανταγωνισμού.
- 14 Επιπλέον, με τις σκέψεις 108 έως 111, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι, πέραν του προσδιορισθέντος τμήματος του δικτύου συμφωνιών που αφορά το 40 % περίπου του συνόλου των σημείων πωλήσεως στην αγορά, τα δίκτυα συμφωνιών που καθιέρωσαν στη σχετική αγορά οι προμηθευτές άλλων παγωτών, πλην αυτών της Ηνωμένο Βασίλειο, στεγανοποιούν επίσης την αγορά αυτή, καθόσον επιβάλλουν παρεμφερείς όρους στους λιανοπωλητές, ακόμη και αν οι λιανοπωλητές αυτοί δεν έχουν την ίδια θέση ή την ίδια φήμη με την ΗΒ στη σχετική αγορά. Το Πρωτοδικείο έκρινε, τέλος, ότι τα εν λόγω δίκτυα συμφωνιών επηρεάζουν στην πραγματικότητα το 83 % των σημείων πωλήσεως στη σχετική αγορά.
- 15 Το Πρωτοδικείο έκρινε επίσης, με τις σκέψεις 113 έως 118 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, πέραν του βαθμού εξαρτήσεως που διαμορφώνεται από τα δίκτυα συμφωνιών, από άλλα στοιχεία του οικονομικού και νομικού πλαισίου στο οποίο εντάσσονται οι συμφωνίες αυτές, όπως π.χ. από την επένδυση στην οποία συνίσταται η απόκτηση των καταψυκτών που πρόκειται να εγκατασταθούν στα σημεία πωλήσεως, προκειμένου να εξασφαλισθούν σταθερά επίπεδα διανομής των προϊόντων ενός προμηθευτή, καθώς και από το γεγονός ότι οι άλλοι προμηθευτές παγωτών προς άμεση κατανάλωση κατέχουν πολύ περιορισμένα μερίδια της σχετικής αγοράς προκύπτει ότι οι συμφωνίες διανομής μπορούν να επηρεάσουν αισθητά τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και συμβάλλουν σημαντικά στη στεγανοποίηση της σχετικής αγοράς.
- 16 Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο απέρριψε τους δύο πρώτους λόγους ακυρώσεως που προέβαλε η ΗΒ προς στήριξη της προσφυγής της.

- 17 Όσον αφορά τον τρίτο λόγο ακυρώσεως της ΗΒ, που αντλείται από την ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, με τη σκέψη 138 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε αναλύσει τις συμφωνίες διανομής υπό το πρίσμα καθεμιάς από τις τέσσερις προϋποθέσεις που προβλέπει η εν λόγω διάταξη.
- 18 Όσον αφορά την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, κατά την οποία οι συμφωνίες που μπορούν να παρεκκλίνουν από την απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης πρέπει να «[συμβάλλουν] στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου», το Πρωτοδικείο υπενθύμισε, με τη σκέψη 139 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα εξής:

«[...] η βελτίωση δεν μπορεί να συνίσταται σε οποιοδήποτε πλεονέκτημα αποκομίζουν τα μέρη από τη συμφωνία, όσον αφορά τις οικείες δραστηριότητες παραγωγής ή διανομής. Η βελτίωση πρέπει ιδίως να παρουσιάζει αισθητά αντικειμενικά πλεονεκτήματα, ικανά να αντισταθμίσουν τα προβλήματα που δημιουργεί η συμφωνία από άποψη ανταγωνισμού (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363, και συγκεκριμένα σ. 382, και προπαρατεθείσα απόφαση Langnese-Iglo κατά Επιτροπής, σκέψη 180).»

- 19 Το Πρωτοδικείο έκρινε, με τις σκέψεις 140 και 141 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη, προκειμένου να εκτιμήσει τις συμφωνίες διανομής υπό το πρίσμα της πρώτης προϋποθέσεως του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, τα εμπόδια που συνεπάγεται η ρήτρα περί αποκλειστικότητας για την είσοδο στη σχετική αγορά, και τον συνακόλουθο περιορισμό του ανταγωνισμού. Το Πρωτοδικείο επισήμανε, με τη σκέψη 142 της εν λόγω αποφάσεως, ότι τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζουν οι συμφωνίες αυτές απορρέουν από τη «δωρεάν» παραχώρηση καταψυκτών στους λιανοπωλητές και μπορούν να εξασφαλισθούν χωρίς τη ρήτρα περί αποκλειστικότητας.

- 20 Το Πρωτοδικείο έκρινε επίσης, με τη σκέψη 143 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η ανάλυση της Επιτροπής βάσει της οποίας, αν περιοριζόταν η δυνατότητα επιβολής ρήτηρας περί αποκλειστικότητας, θα ήταν μάλλον αμφίβολο ότι η HB θα έπαυε οριστικώς να προμηθεύει τους λιανοπωλητές με καταψύκτες δεν πάσχει πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως.
- 21 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο, κρίνοντας, με τη σκέψη 144 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν πληρούνταν η πρώτη από τις προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, απέρριψε τον τρίτο λόγο ακυρώσεως που προέβαλε η HB προς στήριξη της προσφυγής της.
- 22 Όσον αφορά τον τέταρτο λόγο ακυρώσεως της HB, που αντλείται από την ύπαρξη πλάνης περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή του άρθρου 86 της Συνθήκης, το Πρωτοδικείο δέχθηκε, με τη σκέψη 156 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η εταιρία αυτή αποτελεί αναγκαστικό εταίρο για πολλούς λιανοπωλητές εντός της σχετικής αγοράς και ότι κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά αυτή. Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο υπενθύμισε, με τη σκέψη 158 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η HB έφερε ειδική ευθύνη να μην προβαίνει σε ενέργειες που θίγουν τον αποτελεσματικό και ανόθευτο ανταγωνισμό στην κοινή αγορά.
- 23 Το Πρωτοδικείο έκρινε, με τη σκέψη 159 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, μολονότι η παραχώρηση καταψυκτών υπό τον όρο της αποκλειστικότητας αποτελεί τρέχουσα πρακτική εντός της σχετικής αγοράς η οποία δεν μπορεί να απαγορευθεί υπό τους συνήθεις όρους του ανταγωνισμού, το συμπέρασμα αυτό δεν ισχύει όταν ο ανταγωνισμός έχει ήδη περιοριστεί στην οικεία αγορά ακριβώς λόγω της δεσπόζουσας θέσεως μιας επιχειρήσεως. Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή ορθώς είχε κρίνει ότι η HB εκμεταλλεύεται καταχρηστικώς τη δεσπόζουσα θέση της εντός της σχετικής αγοράς, καθόσον παροτρύνει τους λιανοπωλητές της να δέχονται συμφωνίες για την παραχώρηση καταψυκτών υπό τον όρο της αποκλειστικότητας.

- 24 Με τη σκέψη 161 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα που αντλείται από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1998, C 7/97, Bronner (Συλλογή 1998, σ. I-7791), διότι η Επιτροπή δεν έκρινε, με την επίδικη απόφαση, ότι οι καταψύκτες που ανήκουν στην ΗΒ αποτελούν «βασική διευκόλυνση» και ότι η απόφαση αυτή δεν επιβάλλει στην ΗΒ υποχρέωση διαθέσεως στοιχείων του ενεργητικού της ή συνάψεως συμβάσεων με πρόσωπα που δεν έχει επιλέξει η ίδια.
- 25 Το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης, με τη σκέψη 162 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το επιχείρημα της ΗΒ ότι η Επιτροπή, στο πλαίσιο της αναλύσεως του άρθρου 86 της Συνθήκης, περιορίστηκε σε απλή «ανακύκλωση» των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.
- 26 Όσον αφορά τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, που αντλείται από την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή λόγω της προσβολής των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και της παραβάσεως του άρθρου 222 της Συνθήκης, το Πρωτοδικείο έκρινε, με τη σκέψη 171 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίδικη απόφαση δεν στερεί από την ΗΒ το δικαίωμα ιδιοκτησίας επί των καταψυκτών της, δεν την εμποδίζει να εκμεταλλεύεται τα περιουσιακά στοιχεία της εκμισθώνοντάς τα υπό τους συνήθεις όρους του εμπορίου και δεν συνεπάγεται αθέμιτο περιορισμό της ασκήσεως του δικαιώματος ιδιοκτησίας της εν λόγω εταιρίας.
- 27 Επιπλέον, το Πρωτοδικείο, με τη σκέψη 172 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, απέρριψε το επιχείρημα της ΗΒ σχετικά με τα μειονεκτήματα της επιβολής υποχρεώσεως καταβολής χωριστού μισθώματος για τη χρήση των καταψυκτών που ανήκουν στην εταιρία αυτή. Το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης το επιχείρημα της ΗΒ ότι θα περιερχόταν σε μειονεκτική θέση έναντι των ανταγωνιστών της οι οποίοι θα μπορούσαν να εξακολουθήσουν να παραχωρούν δωρεάν καταψύκτες στους λιανοπωλητές, τονίζοντας ότι οι συμφωνίες διανομής της ΗΒ, αντιθέτως προς τις συμφωνίες των ανταγωνιστών της, συμβάλλουν σημαντικά στη στεγανοποίηση της σχετικής αγοράς και παρεμβαίνουν περαιτέρω στο πλαίσιο δεσπόζουσας θέσεως μιας επιχείρησεως.

- 28 Το Πρωτοδικείο απέρριψε τον έκτο λόγο που προέβαλε η HB προς στήριξη της προσφυγής της, ο οποίος αντλείται από παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης. Το Πρωτοδικείο επισήμανε, μεταξύ άλλων, με τη σκέψη 178 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε αιτιολογήσει με επαρκή νομικά επιχειρήματα την αναθεώρηση της αρχικής ευνοϊκής αποφάσεώς της, η οποία περιλαμβανόταν στην από 15 Αυγούστου 1995 ανακοίνωσή της, εξηγώντας ότι οι τροποποιήσεις που είχε προτείνει η HB για το σύστημα διανομής της δεν είχαν αποφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα ως προς την ελεύθερη πρόσβαση στα σημεία πωλήσεως.
- 29 Το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης τον έβδομο λόγο που προέβαλε η HB προς στήριξη της προσφυγής της, ο οποίος αντλείται από παραβίαση των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου.
- 30 Συναφώς, με τις σκέψεις 193 και 194 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο απέρριψε, καταρχάς, το επιχείρημα της HB περί παραβάσεως της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, τονίζοντας ότι η Επιτροπή δεν παρέσχε στην HB συγκεκριμένες εγγυήσεις ως προς τις δεσμεύσεις που κοινοποιήθηκαν με το έγγραφο της 8ης Μαρτίου 1995 και ότι η ανακοίνωση της 15ης Αυγούστου 1995 απέδιδε την αρχική θέση της Επιτροπής, η οποία ήταν δυνατό να μεταβληθεί προκειμένου ιδίως να ληφθούν υπόψη οι παρατηρήσεις τρίτων.
- 31 Με τις σκέψεις 197 έως 200 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης τις αιτιάσεις της HB περί παραβιάσεως των αρχών της επικουρικότητας, της ελικρινούς συνεργασίας και της ασφάλειας δικαίου.
- 32 Το Πρωτοδικείο έκρινε, με τη σκέψη 202 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίδικη απόφαση δεν περιέχει κανένα αθέμιτο ή δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας της HB επί των καταψυκτών και δεν αποτελεί αυθαίρετο ή δυσμενή περιορισμό των δυνατοτήτων της να ανταγωνίζεται τους άλλους προμηθευτές. Με τη σκέψη 205 της αποφάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης το επιχείρημα της HB ότι το άρθρο 4 της επίδικης αποφάσεως, που επιβάλλει στην εταιρία αυτή την υποχρέωση να παύσει πάραυτα τις διαπιστωθείσες παραβάσεις και να μη λάβει κανένα μέτρο που θα είχε το ίδιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα, είναι δυσανάλογο.

33 Τέλος, με τη σκέψη 207 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο απέρριψε το επιχείρημα που η HB αντλεί από την παράβαση ουσιώδους τύπου και την ανεπαρκή αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, καθώς και το επιχείρημα περί της ανάγκης παρατάσεως των διαπραγματεύσεων για την εξεύρεση λύσεως κατόπιν της αποτυχίας της «συμβιβαστικής συμφωνίας του 1995».

34 Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή της HB στο σύνολό της και την καταδίκασε στα δικαστικά έξοδα της Επιτροπής. Το Πρωτοδικείο έκρινε επίσης ότι η Mars και η Richmond Ice Cream Ltd (στο εξής: Richmond) φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.

Τα αιτήματα των διαδίκων

35 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η HB ζητεί από το Δικαστήριο:

— να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εξαιρουμένου του σημείου 3 του διατακτικού της αποφάσεως αυτής κατά το οποίο η Mars και η Richmond φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους,

— να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει την απόφαση της Επιτροπής ή, επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο,

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα αμφότερων των βαθμών.

- 36 Η Επιτροπή ζητεί να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως ως απαράδεκτη και αβάσιμη και να καταδικαστεί η HB στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας.
- 37 Η Mars και η Richmond ζητούν επίσης την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και την καταδίκη της HB στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

- 38 Κατά το άρθρο 119 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι, εν όλω ή εν μέρει, προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, το Δικαστήριο μπορεί, κατά πάσα στάση της δίκης, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως, εν όλω ή εν μέρει, με αιτιολογημένη διάταξη.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης

- 39 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η HB αμφισβητεί την εκτίμηση του Πρωτοδικείου ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας είναι ικανή να επηρεάσει αισθητά τον ανταγωνισμό και συμβάλλει στη στεγανοποίηση της σχετικής αγοράς. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως περιλαμβάνει δύο σκέλη. Με το πρώτο σκέλος, η HB υποστηρίζει ότι η εκ μέρους του Πρωτοδικείου ανάλυση των συνεπειών της ρήτρας περί αποκλειστικότητας στον ανταγωνισμό είναι εσφαλμένη και ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη επί του σημείου αυτού. Με το δεύτερο σκέλος του οικείου λόγου αναιρέσεως, η HB υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη εκτιμώντας το κατά πόσον οι ανταγωνιστές της HB συνέβαλαν στη στεγανοποίηση της αγοράς.

Επί του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 40 Η ΗΒ αμφισβητεί την ανάλυση του Πρωτοδικείου σύμφωνα με την οποία η ρήτρα περί αποκλειστικότητας στρεβλώνει τις επιλογές των λιανοπωλητών.
- 41 Η ΗΒ υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι η δυνατότητα των λιανοπωλητών να καταγγέλλουν τις συμβάσεις διανομής σπανίως εφαρμόζεται στην πράξη από τους λιανοπωλητές δεν ασκεί επιρροή στην εξέταση των περιοριστικών συνεπειών της ρήτρας περί αποκλειστικότητας στον ανταγωνισμό. Συναφώς, η ΗΒ παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στην προαναφερθείσα απόφαση Δηλιμίτης.
- 42 Η ΗΒ αμφισβητεί τις «αντικειμενικές και ακριβείς ενδείξεις» στις οποίες στηρίχθηκε το Πρωτοδικείο, με τις σκέψεις 93 έως 95 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, για να αποδείξει ότι στην Ιρλανδία υπάρχει ζήτηση για τα παγωτά άλλων παραγωγών, όταν είναι διαθέσιμα, και το γεγονός ότι, όπως αναφέρεται στη σκέψη 97 της εν λόγω αποφάσεως, πολλοί λιανοπωλητές προτίθενται να αποθηκεύουν παγωτά προς άμεση κατανάλωση προερχόμενα από διάφορους παραγωγούς, υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να χρησιμοποιούν ένα μόνον καταψύκτη. Η ΗΒ επικαλείται επίσης ελλιπή αιτιολογία επί του σημείου αυτού. Τονίζει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η Richmond κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Πρωτοδικείου, τα οποία αφορούν την εμπειρία της στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου, προσκομίστηκαν εκπρόθεσμα και, κατά συνέπεια, δεν είναι μόνον απαράδεκτα, αλλά και ανακριβή, και δεν ασκούν επιρροή στην ανάλυση της σχετικής αγοράς.
- 43 Η ΗΒ επικαλείται επίσης αντίφαση μεταξύ της σκέψεως 92 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η οποία διευκρινίζει ότι οι λιανοπωλητές διατηρούν τα παγωτά άλλων εταιριών στον ίδιο καταψύκτη, δίπλα στα παγωτά της ΗΒ, εφόσον θεωρούν ότι

έχουν την ευχέρεια αυτή, και της σκέψεως 94 της ίδιας αποφάσεως, που παραπέμπει σε μια μελέτη σύμφωνα με την οποία το 40 % περίπου των λιανοπωλητών θα ήταν διατεθειμένοι να αποθηκεύσουν άλλα παγωτά, πλην εκείνων της Ηνωμένο Βασίλειο, αν η ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν περιλαμβανόταν πλέον στις συμφωνίες διανομής, οπότε, όπως υποστηρίζει, το 60 % των λιανοπωλητών υποστήριξαν ότι δεν θα ήταν διατεθειμένοι να αποθηκεύσουν παγωτά άλλων παραγωγών πλην της HB αν δεν υφίστατο ρήτρα περί αποκλειστικότητας.

- 44 Η HB υποστηρίζει ότι η παύση ισχύος της ρήτρας περί αποκλειστικότητας ουδόλως καταργεί τις συμφωνίες διανομής ή προμήθειας που συνήψε με τους οικείους λιανοπωλητές, όπως εμμέσως προκύπτει από τις σκέψεις 89 έως 111 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 45 Η HB υποστηρίζει, επιπλέον, ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη, διότι δεν εξέτασε το σύστημα πριμοδοτήσεων το οποίο εφαρμόζει στους λιανοπωλητές που διαθέτουν δικό τους καταψύκτη (στο εξής: σύστημα πριμοδοτήσεων). Με το υπόμνημά της απαντήσεως, η HB υποστηρίζει ότι η ύπαρξη αυτού του συστήματος πριμοδοτήσεων δεν αποτελεί χωριστό λόγο αναιρέσεως, αλλά εντάσσεται στον ευρύτερο λόγο αναιρέσεως που προβλήθηκε κατά της επίδικης αποφάσεως, σύμφωνα με τον οποίο η Επιτροπή και το Πρωτοδικείο δεν έλαβαν ορθώς υπόψη τις δυνατότητες των ανταγωνιστών όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά. Η HB εμμένει στη σπουδαιότητα που αποδόθηκε στο επιχείρημα αυτό στο πλαίσιο του εν λόγω υπομνήματος και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Πρωτοδικείου.
- 46 Η Επιτροπή, η Mars και η Richmond φρονούν ότι τα επιχειρήματα της HB άπτονται αμιγώς της ουσίας της υποθέσεως, οπότε είναι απαράδεκτα και επιπλέον αβάσιμα.
- 47 Η Mars και η Richmond φρονούν ότι, σύμφωνα με την προαναφερθείσα απόφαση Δηλιμίτης, βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης πρέπει να εκτιμάται η πραγματική διάρκεια των συμφωνιών διανομής. Η Richmond τονίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο δεν περιορίστηκε στη διαπίστωση ότι οι λιανοπωλητές μπορούν θεωρητικώς να αποθηκεύουν τα ανταγωνιστικά προϊόντα στο δικό τους σημείο πώλησεως, αλλά ανέλυσε ορθώς την ύπαρξη πραγματικών και συγκεκριμένων δυνατοτήτων που παρέχονται στους ανταγωνιστές όσον αφορά την πρόσβαση στη σχετική αγορά.

- 48 Η Richmond υποστηρίζει ότι είναι ακριβής ο υπολογισμός του δικού της μεριδίου αγοράς στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 49 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το σύστημα πριμοδοτήσεων εφαρμόζεται από το 1995 με πρωτοβουλία της, διότι είχε αμφισβητήσει την πρακτική της HB να χρεώνει το κόστος του καταψύκτη σε όλους τους λιανοπωλητές, χωρίς να διακρίνει ανάλογα με το αν οι λιανοπωλητές αυτοί χρησιμοποιούν καταψύκτη της εν λόγω εταιρίας.
- 50 Η Επιτροπή και η Richmond υποστηρίζουν ότι, μέχρι αυτό το στάδιο της διαδικασίας, η HB ουδέποτε επικαλέστηκε το σύστημα πριμοδοτήσεων ως στοιχείο το οποίο δικαιολογεί, από μόνο του, την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως και ότι, υπό την έννοια αυτή, το εν λόγω επιχείρημα είναι απαράδεκτο. Η Επιτροπή προσθέτει ότι, στην πραγματικότητα, η ύπαρξη αυτού του συστήματος πριμοδοτήσεων χρησιμοποιήθηκε από την HB μόνον προς στήριξη του επιχειρηματός της ότι δεν συνέδεε την παράδοση παγωτών με την παράδοση των καταψυκτών, επιχείρημα το οποίο αναλύθηκε από το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 113 και 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Η Mars επισημαίνει ότι οι παραπομπές της HB στην απόφαση αυτή και στο δικόγραφο της αιτήσεως αναίρεσεως αφορούν μόνον την πραγματική λειτουργία του συστήματος πριμοδοτήσεων και δεν περιέχουν κανένα νομικό επιχείρημα.
- 51 Η Επιτροπή και η Richmond τονίζουν ότι το Πρωτοδικείο δεν οφείλει να δίδει πλήρη απάντηση σε όλους τους ισχυρισμούς καθενός από τους διαδίκους. Η Επιτροπή παραπέμπει, συναφώς, στις αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1998, C-221/97 P, Schröder κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8255, σκέψη 24), και της 6ης Μαρτίου 2001, C-274/99 P, Connolly (Συλλογή 2001, σ. I-1611, σκέψη 121).
- 52 Η Mars υποστηρίζει, επιπλέον, ότι το σύστημα πριμοδοτήσεων δεν έχει τις συνέπειες που επικαλείται η HB όσον αφορά το άνοιγμα της σχετικής αγοράς και ότι η προαναφερθείσα απόφαση Δηλιμίτης δεν απαιτεί από την Επιτροπή ή το Δικαστήριο να εξετάζουν την κατάσταση σε σχέση με τα σημεία πώλησεως που δεν είναι στεγανά. Η Richmond υποστηρίζει επίσης ότι η χορηγηθείσα στο πλαίσιο του συστήματος αυτού πριμοδότηση δεν αρκούσε για να παροτρύνει τους λιανοπωλητές να αγοράσουν δικό τους καταψύκτη.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 53 Για να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα ενός τέτοιου δικτύου συμφωνιών διανομής, πρέπει να ληφθεί υπόψη το οικονομικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται το δίκτυο αυτό και εντός του οποίου μπορεί να έχει, παράλληλα με άλλα δίκτυα, σωρευτική επίπτωση επί της λειτουργίας του ανταγωνισμού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1967, 23/67, *Brasserie de Haecht*, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 629, και προαναφερθείσα απόφαση Δηλιμίτης, σκέψη 14).
- 54 Ως εκ τούτου, όπως διευκρινίζει το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, οι συμβατικοί περιορισμοί που επιβάλλονται στους λιανοπωλητές δεν πρέπει να εξεταστούν μόνον τυπικώς από νομική άποψη, αλλά και σε συσχετισμό με το ειδικό οικονομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι συμφωνίες διανομής.
- 55 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, με τη σκέψη 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, στο μέτρο που η δυνατότητα καταγγελίας των συμφωνιών διανομής ουδόλως εμποδίζει την εφαρμογή τους στην πράξη καθόσον διάστημα δεν γίνεται χρήση της δυνατότητας αυτής, πρέπει, προκειμένου να εκτιμήσει τα αποτελέσματα των συμφωνιών διανομής εντός της σχετικής αγοράς, να λάβει υπόψη την πραγματική διάρκειά τους.
- 56 Το επιχείρημα της ΗΒ επί του σημείου αυτού είναι, συνεπώς, προδήλως αβάσιμο.
- 57 Εξάλλου, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο αιτήσεως αναίρεσεως, να αποφαινεται επί της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων, υπό την επιφύλαξη της περιπτώσεως πρόδηλης αλλοιώσεως των στοιχείων αυτών από το Πρωτοδικείο (βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-470/00 P, *Κοινοβούλιο κατά Ripa di Meana κ.λπ.*, Συλλογή 2004, σ. I-4167, σκέψη 40 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 58 Η ΗΒ, αμφισβητώντας τα διάφορα επί των πραγματικών περιστατικών στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε το Πρωτοδικείο, με τις σκέψεις 93 έως 95 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προκειμένου να καθορίσει τις συνέπειες της ρήτηρας περί αποκλειστικότητας στη σχετική αγορά, αμφισβητεί την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, χωρίς, εξάλλου, να αποδεικνύει ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε ανακριβή διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών ή σε αλλοίωση των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων.
- 59 Εξάλλου, το αν η καταγγελία της ρήτηρας περί αποκλειστικότητας συνεπάγεται στην πράξη λύση των συμφωνιών διανομής αποτελεί επίσης ζήτημα ουσίας.
- 60 Συνεπώς, τα επιχειρήματα της ΗΒ επί των σημείων αυτών είναι προδήλως απαράδεκτα.
- 61 Περαιτέρω, η ΗΒ δεν προβάλλει σοβαρά στοιχεία από τα οποία προκύπτει αντίφαση μεταξύ της σκέψεως 92 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, όπου το Πρωτοδικείο αναφέρει ότι οι λιανοπωλητές αποθηκεύουν παγωτά άλλων εταιριών πλην της ΗΒ όταν έχουν την ευχέρεια αυτή, και της σκέψεως 94 της ίδιας αποφάσεως, η οποία στηρίζει, μεταξύ άλλων, την εκτίμηση αυτή στη διαπίστωση ότι σημαντικό ποσοστό των λιανοπωλητών, ήτοι περίπου το 40 %, υποστήριξαν, στο πλαίσιο της μελέτης Β & Α, ότι θα διατηρούσαν μεγαλύτερη σειρά προϊόντων, αν καταργούνταν οι συμφωνίες διανομής.
- 62 Συνεπώς, το επιχείρημα αυτό της ΗΒ είναι προδήλως αβάσιμο.
- 63 Όσον αφορά, τέλος, το επιχείρημα της ΗΒ ότι το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε το σύστημα πριμοδοτήσεων, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Πρωτοδικείο δεν όφειλε, όπως ορθώς υπενθυμίζει η Επιτροπή, να δώσει λεπτομερή απάντηση σε κάθε επιχείρημα των διαδίκων, ιδίως αν αυτό δεν έχει αρκούντως σαφή και συγκεκριμένο χαρακτήρα και δεν στηρίζεται σε εμπεριστατωμένα αποδεικτικά στοιχεία (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση Connolly κατά Επιτροπής, σκέψη 121).

- 64 Συναφώς, από τη δικογραφία δεν προκύπτει ότι το σύστημα πριμοδοτήσεων αποτελούσε ουσιώδες επιχείρημα το οποίο προέβαλε η ΗΒ ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου να αποδείξει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας έχει αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συνέπειες.
- 65 Επιπλέον, μολονότι η ΗΒ επικαλείται τη σπουδαιότητα του συστήματος πριμοδοτήσεων το οποίο εφαρμόζεται στους λιανοπωλητές που διαθέτουν δικό τους καταψύκτη, δεν παρέσχε συγκεκριμένα στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι η ύπαρξη του συστήματος αυτού θα μπορούσε να είχε μεταβάλει την εκτίμηση του Πρωτοδικείου όσον αφορά τις συνέπειες της ρήτρας περί αποκλειστικότητας στη σχετική αγορά.
- 66 Επομένως, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο ότι δεν έδωσε πιο συγκεκριμένη απάντηση σε επιχείρημα το οποίο μπορεί να θεωρηθεί αλυσιτελές, λαμβανομένης υπόψη της εκ μέρους του Πρωτοδικείου αναλύσεως των συνεπειών της ρήτρας περί αποκλειστικότητας στην εμπορικής φύσεως ελευθερία των λιανοπωλητών να επιλέγουν τα προϊόντα που διατίθενται προς πώληση στα σημεία πωλήσεώς τους.
- 67 Ως εκ τούτου, το επιχείρημα αυτό είναι προδήλως απαράδεκτο.
- 68 Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει προδήλως απαράδεκτο και εν μέρει προδήλως αβάσιμο.

Επί του δευτέρου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 69 Η ΗΒ υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε εσφαλμένη εκτίμηση των συνεπειών των συναφθεισών από τους ανταγωνιστές της ΗΒ συμφωνιών διανομής

στη στεγανοποίηση της σχετικής αγοράς. Κατά την ΗΒ, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να διαπιστώσει ότι το δίκτυο συμφωνιών που καθιερώθηκε στην αγορά αυτή επηρεάζει το 83 % των σημείων πώλησεως, καθόσον το 27 % των εν λόγω σημείων πώλησεως δεν είναι αντικειμενικώς στεγανά, στο μέτρο που οι λιανοπωλητές επέλεξαν να χρησιμοποιούν καταψύκτες ανήκοντες σε πλείονες παραγωγούς. Η ΗΒ τονίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να εξομοιώσει της δικές της συμφωνίες διανομής με εκείνες των ανταγωνιστών της, καθόσον οι τελευταίες αυτές εταιρίες δεν έχουν, μεταξύ άλλων, ούτε την ίδια θέση ούτε την ίδια φήμη στην αγορά. Η ΗΒ φρονεί ότι το Πρωτοδικείο θα έπρεπε να είχε εξετάσει την προβλεπόμενη από τη σύμβαση διάρκεια των εν λόγω συμφωνιών και τη διάρκεια ισχύος τους στην πράξη. Η ΗΒ αμφισβητεί επίσης ότι είχε συμφωνήσει με τη διαπίστωση ότι το 83 % των επιχειρήσεων λιανικής πώλησεως στην Ιρλανδία ήταν στεγανές.

70 Με το υπόμνημά της απαντήσεως, η ΗΒ υποστηρίζει ότι η εκ μέρους του Πρωτοδικείου ακραία αποτίμηση του σωρευτικού αποτελέσματος στεγανοποίησης της εν λόγω αγοράς που απορρέει από το δίκτυο συμφωνιών διανομής ισοδυναμεί με αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων.

71 Η ΗΒ αμφισβητεί τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου σχετικά με την έλλειψη αντικειμενικού δεσμού μεταξύ της αποκλειστικής χρήσεως των καταψυκτών και της προμήθειας παγωτών προς άμεση κατανάλωση. Φρονεί ότι η εκτίμηση αυτή απάδει προς τη σκέψη 143 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία η προμήθεια των καταψυκτών αυτών σε ιδιαιτέρως πολλά σημεία πώλησεως, που καλύπτουν εξ ολοκλήρου τη γεωγραφική αγορά, δημιουργεί αντικειμενικό πλεονέκτημα. Η ΗΒ υποστηρίζει, εξάλλου, ότι η πρακτική που συνίσταται στην υποχρέωση καταβολής μισθώματος στους λιανοπωλητές που χρησιμοποιούν τους καταψύκτες της στη Βόρεια Ιρλανδία συνεπάγεται την καταβολή ονομαστικού ποσού το οποίο, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, δεν συγκεντρώνεται και, ως εκ τούτου, η πρακτική αυτή δεν συνηγορεί υπέρ της εκτιμήσεως του Πρωτοδικείου ότι η εν λόγω εταιρία θα μπορούσε να απαιτήσει κατά τον ίδιο τρόπο την καταβολή μισθώματος από τους εγκατεστημένους στην Ιρλανδία λιανοπωλητές προς αντιστάθμιση των ποσών που δαπανήθηκαν για την παραχώρηση και τη συντήρηση καταψύκτη.

72 Η ΗΒ αμφισβητεί επίσης την εκτίμηση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία, στο

πλαίσιο της σχετικής αγοράς, ο προμηθευτής πρέπει να είναι σε θέση να παραχωρήσει καταψύκτη χωρίς χρέωση και να τον συντηρεί, επισημαίνοντας ότι το Πρωτοδικείο δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη, αφενός, το γεγονός ότι στο 17 % των σημείων πώλησεως οι λιανοπωλητές διέθεταν δικό τους καταψύκτη και, αφετέρου, την ύπαρξη του συστήματος πριμοδοτήσεων που ίσχυε για τους Ιρλανδούς λιανοπωλητές οι οποίοι διατηρούν παγωτά της HB, αλλά δεν εγκαθιστούν καταψύκτες της εν λόγω εταιρίας.

- 73 Τέλος, η HB υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν απέδειξε επαρκώς ότι τα χαμηλά μερίδια αγοράς που διέθεταν οι ανταγωνιστές της οφείλονται εν μέρει στη ρήτρα περί αποκλειστικότητας και ότι υπέπεσε επίσης σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η πολιτική αποκλειστικής χρήσεως των καταψυκτών που ανήκουν στην HB συνιστά εμπόδιο στην είσοδο των εν λόγω ανταγωνιστών στην αγορά.
- 74 Η Επιτροπή φρονεί ότι τα επιχειρήματα της HB στηρίζονται σε εκτιμήσεις επί των πραγματικών περιστατικών και πρέπει να κριθούν απαράδεκτα. Υποστηρίζει επίσης ότι, εν πάση περιπτώσει, τα επιχειρήματα αυτά είναι αβάσιμα.
- 75 Κατά την Επιτροπή, η διαπίστωση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 111 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δηλαδή το δίκτυο συμφωνιών που έχει καθιερωθεί στην αγορά επηρεάζει το 83 % των σημείων πώλησεως, αποδίδει το γεγονός ότι μόνον το 17 % των λιανοπωλητών διαθέτουν δικό τους καταψύκτη, στοιχείο κρίσιμο προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον υφίσταται εμπόδιο για την είσοδο στην οικεία αγορά.
- 76 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ύπαρξη αντικειμενικού δεσμού μεταξύ της αποκλειστικής χρήσεως καταψύκτη ο οποίος ανήκει στην HB και της προμήθειας με παγωτά και φρονεί ότι τα επιχειρήματα της HB στερούνται συνοχής, στο μέτρο που η εταιρία αυτή ισχυρίζεται ότι η εν λόγω αποκλειστική χρήση είναι κύρια, ενώ συγχρόνως δέχεται ότι είναι πιθανή η προμήθεια παγωτών χωρίς την εν λόγω ρήτρα περί αποκλειστικότητας. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα πλεονεκτήματα που συνίστανται στη σημαντική διαθεσιμότητα παγωτών προς άμεση κατανάλωση δεν απορρέουν από την εν λόγω ρήτρα περί αποκλειστικότητας, αλλά από την

παραχώρηση καταψύκτη. Υποστηρίζει επίσης ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτός ο ισχυρισμός ότι μια επιχείρηση όπως η HB δεν μπορεί να υποχρεώσει τους λιανοπωλητές της να καταβάλλουν μίσθωμα το οποίο δικαιολογείται, από οικονομικής απόψεως, για τη χρήση των καταψυκτών της.

- 77 Η Επιτροπή φρονεί ότι, με την επίδικη απόφαση, αποδείχθηκε η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ρήτηρας περί αποκλειστικότητας και του χαμηλού μεριδίου αγοράς των ανταγωνιστών της HB στη σχετική αγορά. Επί του σημείου αυτού, η Επιτροπή παραπέμπει, μεταξύ άλλων, στις αιτιολογικές σκέψεις 143 έως 184 και 185 έως 200 της αποφάσεως αυτής.
- 78 Η Mars και η Richmond προβάλλουν, κατ' ουσίαν, επιχειρήματα ανάλογα με εκείνα της Επιτροπής.
- 79 Η Mars τονίζει επίσης ότι η HB δεν αποδεικνύει ότι, παρά την ύπαρξη δικτύων συμφωνιών διανομής όσον αφορά την αποκλειστική χρήση των καταψυκτών της εταιρίας αυτής, τα οποία επηρεάζουν το 83 % των σημείων πώλησεως της σχετικής αγοράς, υπάρχουν για τους προμηθευτές πραγματικές και συγκεκριμένες δυνατότητες προσβάσεως στην αγορά αυτή ή αναπτύξεως στο εσωτερικό της.
- 80 Η Mars αμφισβητεί την εκτίμηση της HB ότι, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμενικού δεσμού μεταξύ της ρήτηρας περί αποκλειστικότητας και της προμήθειας παγωτών, είναι δυνατόν η ρήτρα αυτή να μη θεωρηθεί ως εμπόδιο για την είσοδο των ανταγωνιστών στην εν λόγω αγορά. Η εταιρία αυτή υποστηρίζει ότι κάθε ενδεχόμενο πλεονέκτημα που συνίσταται στην ύπαρξη μεγαλύτερης διαθεσιμότητας παγωτών προς άμεση κατανάλωση πρέπει να αξιολογείται στο πλαίσιο των γενικών συνεπειών ενός δικτύου συμφωνιών διανομής.
- 81 Η Mars φρονεί ότι η διαπίστωση του Πρωτοδικείου περί του χαμηλού μεριδίου αγοράς των ανταγωνιστών της HB απορρέει από την ανάλυση των βλαπτικών συνεπειών της ρήτηρας περί απολειστικότητας την οποία περιλαμβάνει η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

82 Η εταιρία αυτή υποστηρίζει ότι η HB δεν προβάλλει κανένα νομικό επιχείρημα προς στήριξη του ισχυρισμού ότι το Πρωτοδικείο αλλοίωσε τα αποδεικτικά στοιχεία διότι υπερεκτίμησε τον βαθμό στεγανοποίησης της σχετικής αγοράς.

83 Η Richmond επισημαίνει ότι, αντιθέτως προς τον ισχυρισμό της HB, το Πρωτοδικείο δεν έκρινε ότι το 83 % των σημείων πωλήσεως της αγοράς ήταν «μη προσπελάσιμα» από πλευράς ανταγωνισμού, αλλά ότι τα δίκτυα συμφωνιών διανομής που έχουν καθιερωθεί στην αγορά «επηρεάζουν» αυτά τα σημεία πωλήσεως. Φρονεί, συνεπώς, ότι το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί ως στερούμενο αντικειμένου. Υποστηρίζει επίσης ότι το γεγονός ότι άλλοι προμηθευτές πλην της HB δεν απολαύουν φήμης αντάξιας εκείνης της εταιρίας αυτής στη σχετική αγορά δεν ισοδυναμεί οπωσδήποτε με μείωση του βαθμού στεγανοποίησής τους τους αφορά.

— Εκτίμηση του Δικαστηρίου

84 Για την εκτίμηση των συνεπειών μιας συμφωνίας στον ανταγωνισμό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και στο οποίο μπορεί να συμβάλει, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία σωρευτικού αποτελέσματος για τον ανταγωνισμό (προαναφερθείσες αποφάσεις Brasserie de Haecht, 537, και Δηλιμίτης, σκέψη 14).

85 Για να εκτιμηθεί αν διάφορες συμφωνίες εμποδίζουν την πρόσβαση στην οικεία αγορά, πρέπει να οριοθετηθεί η φύση και η σπουδαιότητα του συνόλου των παρεμφερών συμφωνιών που δεσμεύουν πολλούς εθνικούς παραγωγούς με σημαντικό αριθμό σημείων πωλήσεως. Συναφώς, οι συνέπειες των εν λόγω δικτύων συμφωνιών όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εξαρτώνται, μεταξύ άλλων, από τον αριθμό των σημείων πωλήσεως που συνδέονται κατ' αυτόν τον τρόπο με τους παραγωγούς, έναντι εκείνων που δεν συνδέονται μαζί τους, από τη διάρκεια των συμφωνηθεισών δεσμεύσεων και από τις ποσότητες προϊόντων τις οποίες αφορούν οι δεσμεύσεις αυτές (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Δηλιμίτης, σκέψη 19).

⁸⁶ Με τη σκέψη 111 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη, στο πλαίσιο της αναλύσεως του ενδεχόμενου σωρευτικού αποτελέσματος, τόσο τις συμφωνίες διανομής της HB όσο και τις συμφωνίες που αφορούν καταψύκτες για τους οποίους ισχύει ρήτρα περί αποκλειστικότητας και που έχουν συναφθεί από άλλους προμηθευτές στην Ιρλανδία. Κατά το Πρωτοδικείο, το γεγονός ότι οι προμηθευτές αυτοί παραχωρούν καταψύκτες στους λιανοπωλητές υπό όρους ανάλογους προς εκείνους που έχει συμφωνήσει η HB και παρά την ίδια στενότητα χώρου σημαίνει ότι η δυσκολία να πειστούν οι λιανοπωλητές στα σημεία πώλησεως που έχουν μόνον καταψύκτες HB να αντικαταστήσουν τους καταψύκτες αυτούς ή να εγκαταστήσουν πρόσθετους καταψύκτες αφορά επίσης κάθε καταψύκτη για τον οποίο ισχύει ο όρος περί αποκλειστικότητας, έστω και αν οι λοιποί προμηθευτές δεν βρίσκονται στην ίδια θέση και δεν έχουν την ίδια φήμη με την HB εντός της σχετικής αγοράς.

⁸⁷ Αμφισβητώντας την εκτίμηση αυτή, η HB βάλλει στην πραγματικότητα κατά της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών. Επιπλέον, δεν παρέχει στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι το Πρωτοδικείο αλλοίωσε τα πραγματικά περιστατικά ή τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν τα χαρακτηριστικά των συμφωνιών που έχουν συνάψει άλλοι προμηθευτές πλην της HB.

⁸⁸ Συνεπώς, αυτό το μέρος του δευτέρου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προέβαλε η HB είναι προδήλως απαράδεκτο.

⁸⁹ Εξάλλου, η HB δεν παρέχει συγκεκριμένα στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η υποχρέωση καταβολής χωριστού μισθώματος για την προμήθεια των εγκατεστημένων στη Βόρεια Ιρλανδία λιανοπωλητών με καταψύκτες αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την εκτίμηση της δυνατότητας εισπράξεως μισθώματος για ανάλογες συμφωνίες συναφθείσες από την HB με εγκατεστημένους στην Ιρλανδία λιανοπωλητές. Επιπλέον, επιβάλλεται, εξάλλου, η επισήμανση ότι το Πρωτοδικείο δεν στηρίχθηκε απλώς στην πρακτική που ακολούθησε η HB στη Βόρεια Ιρλανδία, αλλά

διαπίστωσε επίσης, με τη σκέψη 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η HB δεν απέδειξε με επαρκή νομικά επιχειρήματα ότι δεν θα ήταν πρακτικό να επιβληθεί υποχρέωση καταβολής χωριστού μισθώματος για τη προμήθεια καταψυκτών στην Ιρλανδία, στοιχείο που δεν αμφισβητεί η HB.

90 Ομοίως, η HB δεν παρέχει στοιχεία ικανά να θίξουν την εκτίμηση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία, στο πλαίσιο της σχετικής αγοράς, ο προμηθευτής πρέπει να είναι έτοιμος να παραχωρήσει καταψύκτη χωρίς έξοδα και να τον συντηρεί. Εν πάση περιπτώσει, το γεγονός που υπενθυμίζει η HB, ότι δηλαδή στο 17 % των σημείων πώλησεως οι λιανοπωλητές έχουν δικό τους καταψύκτη, δεν αποδεικνύει αλλοίωση των σχετικών πραγματικών περιστατικών και αποδεικτικών στοιχείων που υποβλήθηκαν στην κρίση του Πρωτοδικείου. Εξάλλου, η HB περιορίζεται στην αναφορά της υπάρξεως συστήματος πριμοδοτήσεων, χωρίς να παρέχει στοιχεία δυνάμενα να αποδείξουν ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο διότι δεν έλαβε υπόψη το σύστημα αυτό στη σχετική ανάλυσή του.

91 Τέλος, το Πρωτοδικείο αιτιολόγησε την εκτίμηση ότι τα χαμηλά μερίδια αγοράς των ανταγωνιστών της HB οφείλονται, εν μέρει τουλάχιστον, στην πρακτική της εταιρίας αυτής να θέτει τους καταψύκτες της στη διάθεση των λιανοπωλητών με ρήτρα περί αποκλειστικότητας, διαπιστώνοντας ότι τα μερίδια αγοράς της Mars, καθώς και εκείνα των εταιριών Valley και Leadmore, μειώθηκαν κατά τα προ της εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως έτη. Εξάλλου, η HB δεν παρέχει στοιχεία δυνάμενα να αποδείξουν ότι η παράλειψη του Πρωτοδικείου να παράσχει συγκεκριμένες ενδείξεις όσον αφορά την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της ρήτρας περί αποκλειστικότητας και του χαμηλού μεριδίου αγοράς των ανταγωνιστών της εταιρίας αυτής, καθώς και όσον αφορά άλλους παράγοντες που θα μπορούσαν να εξηγήσουν τα χαμηλά μερίδια αγοράς, οι οποίοι όμως δεν διευκρινίζονται κατά τα λοιπά από την HB, συνιστά πλάνη περί το δίκαιο.

92 Στην πραγματικότητα, με τους διάφορους αυτούς ισχυρισμούς, η HB βάλλει κατά της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών.

- 93 Ως εκ τούτου, το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει η HB είναι προδήλως απαράδεκτο και, κατά συνέπεια, ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 94 Η HB υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την εφαρμογή της πρώτης προϋποθέσεως του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, καθόσον προέβη σε εσφαλμένη εφαρμογή του βάρους αποδείξεως.
- 95 Η HB φρονεί ότι έχει αποδείξει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας εξασφαλίζει πλεονέκτημα στους λιανοπωλητές, το οποίο συνίσταται στην ευρύτερη από γεωγραφικής απόψεως διαθεσιμότητα των παγωτών προς άμεση κατανάλωση, και ότι το πλεονέκτημα αυτό δεν θα παρεχόταν πλέον στον ίδιο βαθμό σε περίπτωση απαγορεύσεως της εν λόγω ρήτρας.
- 96 Η HB φρονεί ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, στην Επιτροπή απόκειται να αποδείξει ότι το αντικειμενικό πλεονέκτημα των συμφωνιών διανομής αντισταθμίζεται από τις αρνητικές συνέπειές τους για τον ανταγωνισμό και ότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί μόνο σε αρκούντως συγκεκριμένα και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία.
- 97 Η HB αμφισβητεί, ειδικότερα, την εκτίμηση της Επιτροπής ότι, ακόμη κι αν απαγορευόταν η ρήτρα περί αποκλειστικότητας, είναι αμφίβολο, πλην ελάχιστων περιπτώσεων, κατά πόσον η εταιρία αυτή θα παύσει να προμηθεύει με καταψύκτες τους πελάτες της. Συναφώς, υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι αρκούντως αιτιολογημένη και επί του σημείου αυτού.

- 98 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αυτός ο λόγος αναιρέσεως βάλλει κατά της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών, ήτοι του τρόπου με τον οποίο η HB θα συμπεριφερόταν αν απαγορευόταν η ρήτρα περί αποκλειστικότητας, και ότι πρέπει, κατά συνέπεια, να κηρυχθεί απαράδεκτος.
- 99 Κατά την Επιτροπή, αυτός ο λόγος αναιρέσεως, επιπλέον, δεν ευσταθεί. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι απόκειται στην επιχείρηση η οποία ζητεί εξαίρεση, βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, να αποδείξει ότι πληρούνται όλες οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις και ότι για να εξαιρεθεί μια επιχείρηση δεν αρκεί η διαπίστωση της υπάρξεως ορισμένων πλεονεκτημάτων, καθόσον η νομολογία απαιτεί να αποδεικνύεται ότι τα πλεονεκτήματα που εξασφαλίζει η συμφωνία υπερκαλύπτουν τα μειονεκτήματα. Παραπέμπει, συναφώς, στην προαναφερθείσα απόφαση Consten και Grundig κατά Επιτροπής. Συνεπώς, κατά την Επιτροπή, η HB θα έπρεπε να αποδείξει ότι οι περιορισμοί που επιβάλλουν οι συμφωνίες διανομής αποτελούσαν προηγούμενη προϋπόθεση των πλεονεκτημάτων που εξασφαλίσθηκαν και ότι τα πλεονεκτήματα αυτά υπερκάλυπταν τα μειονεκτήματα από πλευράς ανταγωνισμού. Η Επιτροπή φρονεί ότι η HB δεν απαλλάχθηκε από το οικείο βάρος αποδείξεως.
- 100 Η Επιτροπή παραπέμπει επίσης στις αιτιολογικές σκέψεις 222 έως 247 της επίδικης αποφάσεως, όπου αναλύονται οι διάφορες σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, και τονίζει ότι η HB δεν αμφισβήτησε την εκτίμηση ότι οι εν λόγω συμφωνίες δεν εξασφαλίζουν στους χρήστες δίκαιο μέρος του κέρδους που προκύπτει.
- 101 Η Mars και η Richmond προβάλλουν, κατ' ουσίαν, επιχειρήματα ανάλογα με εκείνα της Επιτροπής.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- ¹⁰² Όπως ορθώς υπενθύμισε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 136 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην περίπτωση κατά την οποία ζητείται εξαίρεση βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις οφείλουν πρωτίστως να προσκομίσουν στην Επιτροπή στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι η συμφωνία πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει η διάταξη αυτή (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 1984, 43/82 και 63/82, VBVB και VBBB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 19, σκέψη 52).
- ¹⁰³ Συνεπώς, η HB έφερε το βάρος να αποδείξει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας πληρούσε τις προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Όσον αφορά την πρώτη από τις προϋποθέσεις αυτές, η HB έπρεπε, μεταξύ άλλων, να αποδείξει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας συνέβαλε στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των επίμαχων προϊόντων, οπότε, στην περίπτωση περιορισμού της δυνατότητας εφαρμογής της εν λόγω ρήτρας, δεν θα υπήρχε πλέον δυνατότητα βελτιώσεως.
- ¹⁰⁴ Με τη σκέψη 143 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αναγνώρισε ότι η ύπαρξη καταψυκτών για την πώληση παγωτών προς άμεση κατανάλωση σε ιδιαιτέρως πολλά σημεία πώλησεως, τα οποία καλύπτουν το σύνολο της γεωγραφικής αγοράς και προέρχονται σε μεγάλο βαθμό από το δίκτυο καταψυκτών της HB, μπορεί να θεωρηθεί ως αντικειμενικό πλεονέκτημα για τη διανομή των προϊόντων αυτών. Πάντως, το Πρωτοδικείο έκρινε επίσης ότι, στην περίπτωση περιορισμού της δυνατότητας εφαρμογής μιας ρήτρας περί αποκλειστικότητας, είναι αμφίβολο κατά πόσον η HB θα έπαυε οριστικώς να προμηθεύει τους λιανοπωλητές με καταψύκτες, πλην ελάχιστων περιπτώσεων. Το Πρωτοδικείο επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι η HB δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί δίκαιο κρίνοντας ότι το εμπορικό συμφέρον μιας επιχειρήσεως όπως η HB, η οποία επιθυμεί να διατηρήσει τη θέση της στη σχετική αγορά, έγκειται στο να είναι παρούσα στον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό σημείων πώλησεως. Επισήμανε επίσης ότι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της HB, η Επιτροπή δεν περιορίστηκε

στην εκτίμηση ότι η ΗΒ θα εξακολουθήσει να παραχωρεί καταψύκτες εντός της σχετικής αγοράς, αλλά ανέλυσε τις προοπτικές που ανοίγονται μετά την έκδοση της επίδικης αποφάσεως για τη λειτουργία της εν λόγω αγοράς.

105 Ως εκ τούτου, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή παρέσχε συγκεκριμένα στοιχεία για να αποδείξει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν συνέβαλε στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής παγωτών προς άμεση κατανάλωση και ότι η ΗΒ δεν απέδειξε τελικώς ότι συνέτρεχε η πρώτη προϋπόθεση του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

106 Συνεπώς, το Πρωτοδικείο δεν προέβη εσφαλμένη εφαρμογή των κανόνων περί βάρους αποδείξεως, οπότε ο λόγος αναιρέσεως που αντλείται από εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης είναι προδήλως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 8 της Συνθήκης

Επιχειρήματα των διαδίκων

107 Η ΗΒ υποστηρίζει ότι η εκτίμηση του Πρωτοδικείου είναι αντιφατική, στο μέτρο που αναγνωρίζεται ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν σκοπεύει στον περιορισμό του ανταγωνισμού (σκέψη 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως), ότι αποτελεί συνήθη πρακτική στη σχετική αγορά (σκέψη 159 της εν λόγω αποφάσεως) και ότι θεσπίσθηκε κατόπιν αιτήματος των λιανοπωλητών (σκέψη 160 της ίδιας αποφάσεως), ενώ στη συνέχεια διαπιστώνεται κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης. Η ΗΒ φρονεί επίσης ότι το

Πρωτοδικείο δεν εξήγησε επαρκώς τους λόγους για τους οποίους κατέληξε σε απόφαση αντίθετη προς εκείνη του High Court, το οποίο δέχθηκε ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας δικαιολογείται από εμπορικούς λόγους.

108 Η HB υποστηρίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε δύο νομικά σφάλματα εφαρμόζοντας το άρθρο 86 της Συνθήκης και ότι, επιπλέον, η εκτίμησή του είναι, ως εκ τούτου, ανεπαρκώς αιτιολογημένη.

109 Αφενός, η HB φρονεί ότι το Πρωτοδικείο δεν εξηγεί τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας στρεβλώνει την επιλογή των λιανοπωλητών και ότι αυτή η πτυχή του σκεπτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου «απορρέει» από τις σχετικές με το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης διαπιστώσεις του. Η HB υποστηρίζει ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας αποτελεί συνήθη εμπορική πρακτική, η οποία, από μόνη της, ούτε περιορίζει τον ανταγωνισμό ούτε είναι καταχρηστική, καθώς και ότι αμφισβητείται από το Πρωτοδικείο μόνον από πλευράς των φερόμενων αποτελεσμάτων στεγανοποίησης της σχετικής αγοράς, οπότε κρίσιμο κριτήριο ελέγχου δεν θα έπρεπε να είναι το άρθρο 86 της Συνθήκης, αλλά μόνον το άρθρο 85 της Συνθήκης.

110 Η HB προσθέτει ότι, στο μέτρο που η προμήθεια με καταψύκτη δημιουργεί ευκαιρίες πώλησεως παγωτών προς άμεση κατανάλωση, η οποία, ελλείψει της προμήθειας αυτής, δεν θα υφίστατο, είναι εσφαλμένη η διαπίστωση ότι η εν λόγω πρακτική είναι καταχρηστική.

111 Η HB φρονεί ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν στο Πρωτοδικείο δεν δικαιολογούσαν τη διαπίστωση ότι οι συμφωνίες διανομής περιόριζαν την ελευθερία επιλογής των λιανοπωλητών σε βαθμό εξάλειψεως της ζήτησεως των ανταγωνιστικών προϊόντων.

- 112 Η ΗΒ υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση περιέχει αντίφαση, στο μέτρο που, με τη σκέψη 108 της αποφάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι το γεγονός ότι το 40 % των σημείων πωλήσεως θίγονται από τις συμφωνίες διανομής δεν αρκεί προς διαπίστωση στρεβλώσεως του ανταγωνισμού, ενώ, με τη σκέψη 160 της αποφάσεως αυτής, έκρινε ότι η ΗΒ προκάλεσε στην πραγματικότητα στρέβλωση του ανταγωνισμού διότι, δεσμεύοντας το 40 % των σημείων πωλήσεως, παρέβη την ειδική ευθύνη της.
- 113 Αφετέρου, η ΗΒ φρονεί ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο διαπιστώνοντας ότι το περιεχόμενο της προαναφερθείσας αποφάσεως Bronner περιορίζεται στις βασικές διευκολύνσεις. Η ΗΒ φρονεί ότι, μολονότι από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι μόνον όταν ένα σύστημα διανομής μπορεί να θεωρηθεί ως βασική διευκόλυνση είναι δυνατόν να υποχρεωθεί ο ιδιοκτήτης της να εξασφαλίσει πρόσβαση σε τρίτους, προκύπτει επίσης ότι, στην περίπτωση κατά την οποία το σύστημα αυτό δεν αποτελεί βασική διευκόλυνση, η υποχρέωση του ιδιοκτήτη να διευκολύνει τον ανταγωνισμό επιτρέποντας σε τρίτους την πρόσβαση στο εν λόγω σύστημα πρέπει να είναι λιγότερο δεσμευτική. Η ΗΒ φρονεί ότι η Επιτροπή δεν μπορεί, κατά συνέπεια, να επιβάλλει στην εταιρία αυτή, για τους καταψύκτες της οποίας έχει γίνει δεκτό ότι δεν αποτελούν βασική διευκόλυνση, υποχρέωση προωθήσεως του ανταγωνισμού και διευκολύνσεως της προσβάσεως τρίτων τουλάχιστον ίση προς εκείνη που επιβάλλεται στους ιδιοκτήτες βασικών διευκολύνσεων, επιτρέποντας στους ανταγωνιστές της την πρόσβαση σε σημαντικό ποσοστό των καταψυκτών της.
- 114 Η ΗΒ υποστηρίζει επίσης, με τη σκέψη 161 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η εφαρμογή της επίδικης αποφάσεως δεν προϋποθέτει την εκ μέρους της εταιρίας αυτής διάθεση στοιχείων του ενεργητικού της ή τη σύναψη συμβάσεων με πρόσωπα με τα οποία δεν επέλεξε να συμβληθεί, καθόσον της ζητείται να θέσει περιουσιακά στοιχεία, ήτοι εγκαταστάσεις καταψυκτών, στη διάθεση ανταγωνιστών τους οποίους δεν έχει επιλέξει.
- 115 Η ΗΒ υποστηρίζει επιπλέον ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη επί του σημείου αυτού.

- 116 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι τα επιχειρήματα αυτά είναι εν μέρει αβάσιμα και εν μέρει απαράδεκτα.
- 117 Η Επιτροπή επισημαίνει, καταρχάς, ότι ο ρόλος του Πρωτοδικείου είναι να ελέγχει τη νομιμότητα της επίδικης απόφασεως υπό το πρίσμα της αιτιολογίας της καθώς και των επιχειρημάτων των διαδίκων και ότι δεν δεσμεύεται από την απόφαση εθνικού δικαστηρίου.
- 118 Η Επιτροπή αναφέρει, ακολούθως, ότι η ΗΒ δεν διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί δίκαιο κρίνοντας ότι, με την επίδικη απόφαση, η ανάλυση του άρθρου 86 της Συνθήκης απλώς «ανακυκλώνει» τη σχετική με το άρθρο 85 ανάλυσή του.
- 119 Η Επιτροπή προσθέτει, τέλος, ότι, στο μέτρο που το επιχείρημα αυτό έχει ως σκοπό να αποδείξει ότι μια συνήθης εμπορική πρακτική που προκαλεί στεγανοποίηση σημαντικού μέρους της σχετικής αγοράς, όταν προέρχεται από κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση, δεν μπορεί να εκτιμηθεί από πλευράς του άρθρου 86 της Συνθήκης, αλλά μόνον του άρθρου 88 της Συνθήκης, πρόκειται περί νέου ισχυρισμού ο οποίος είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτος, αλλά και προδήλως αβάσιμος.
- 120 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα επιχειρήματα της ΗΒ που αφορούν, αφενός, το ότι η προμήθεια με καταψύκτες δημιουργεί ευκαιρίες πωλήσεως και, αφετέρου, την

αντιφατικότητα που χαρακτηρίζει την εκτίμηση του Πρωτοδικείου είναι απαράδεκτα, στο μέτρο που άπτονται του ελέγχου της οικονομικής εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών.

121 Η Επιτροπή τονίζει επίσης ότι το Πρωτοδικείο δεν έκρινε ότι η πρακτική μιας κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως που συνεπάγεται την εφαρμογή της ρήτηρας περί αποκλειστικότητας στο 40 % των σημείων πωλήσεως δεν μπορεί, από μόνη της, να θεωρηθεί ως κατάχρηση, αλλά ότι είναι προδήλως καταχρηστική η συμπεριφορά μιας τέτοιας επιχειρήσεως που επιδιώκει να κατοχυρώσει την αποκλειστικότητα των προϊόντων της σε τόσο σημαντικό ποσοστό των διαθέσιμων σημείων πωλήσεως, ο οποίος αντιστοιχεί σε παρεμφερές ποσοστό των συνολικών πωλήσεων των εν λόγω προϊόντων. Υπό τις συνθήκες αυτές, το επιχείρημα της HB δεν ευσταθεί.

122 Η Επιτροπή φρονεί ότι το επιχείρημα της HB περί των «βασικών διευκολύνσεων» είναι προδήλως αβάσιμο, στο μέτρο που τα παγωτά της εταιρίας αυτής διανέμονται με τη μεσολάβηση ανεξάρτητων λιανοπωλητών τους οποίους η εταιρία αυτή προμηθεύει με καταψύκτες έναντι αμοιβής. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν πρόκειται περί στοιχείων ενεργητικού τα οποία η HB διατηρεί για ίδια χρήση και ότι η κατάχρηση απορρέει από την προσπάθεια της εταιρίας αυτής να ελέγχει την εκ μέρους των εν λόγω ανεξάρτητων λιανοπωλητών χρήση των καταψυκτών. Η Επιτροπή προσθέτει ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε ότι η επίδικη απόφαση δεν υποχρεώνει την HB να διαθέσει στοιχεία του ενεργητικού της ή να συνάψει συμβάσεις με πρόσωπα που δεν έχει επιλέξει.

123 Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 86 της Συνθήκης απαγορεύει μια πρακτική απορρέουσα από τον τρόπο εμπορίας προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών εκ μέρους επιχειρήσεως κατέχουσας δεσπόζουσα θέση, εφόσον η πρακτική αυτή στερεί από τον αγοραστή ή περιορίζει σε βάρος του την ευχέρεια επιλογής όσον αφορά τις πηγές εφοδιασμού και εμποδίζει τη διατήρηση του ανταγωνισμού στον βαθμό που υπάρχει ακόμα στην αγορά ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού αυτού, ή εφόσον η πρακτική αυτή ενέχει κίνδυνο εξαλείψεως των ανταγωνιστών. Η Επιτροπή παραπέμπει, συναφώς, μεταξύ άλλων, στις αποφάσεις της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979, σ. 215), και της 14ης Νοεμβρίου 1996, C-333/94 P, Tetra Pak (Συλλογή 1996, σ. I-5951, σκέψη 44).

- 124 Η Mars επισημαίνει ότι, με τη σκέψη 96 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δέχθηκε, όπως είχε επίσης διαπιστώσει η Επιτροπή, ότι ο όμιλος Unilever, που αποτελεί μητρική εταιρία της HB, θεωρούσε ότι η διατήρηση της ρήτρας περί αποκλειστικότητας για τη χρήση των καταψυκτών ήταν καθοριστική για την εμπορική επιτυχία της HB και ότι σκοπούσε στον περιορισμό του ανταγωνισμού. Συναφώς, παραπέμπει στα έγγραφα για τα οποία γίνεται λόγος στις αιτιολογικές σκέψεις 65 έως 68 της επίδικης αποφάσεως και στα οποία παραπέμπει το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 96 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 125 Εξάλλου, η Mars υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι μια πρακτική είναι συνήθης στην αγορά ή ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας συνομολογήθηκε κατόπιν αιτήματος των λιανοπωλητών δεν αποκλείει την ύπαρξη καταχρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης. Η εταιρία αυτή παραπέμπει, συναφώς, στην προαναφερθείσα απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 89, καθώς και στις αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 1991, C-62/86, AKZO κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-3359, σκέψη 149), και της 6ης Απριλίου 1995, C-310/93 P, BPB Industries και British Gypsum (Συλλογή 1995, σ. I-865).
- 126 Η Mars φρονεί ότι το Πρωτοδικείο αιτιολόγησε επαρκώς την εκτίμησή του ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας νοθεύει την επιλογή των λιανοπωλητών, παραπέμποντας, συναφώς, στις σκέψεις 92, 102 και 160 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Εξάλλου, υποστηρίζει ότι δεν υφίσταται αντίφαση μεταξύ της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτιμήσεως όσον αφορά το άρθρο 86 της Συνθήκης και της σκέψεως 108 της εν λόγω αποφάσεως, καθόσον η σκέψη αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της αυτόνομης και ανεξάρτητης αναλύσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης.
- 127 Η Mars και η Richmond υποστηρίζουν ότι η προαναφερθείσα απόφαση Bronner δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω, διότι δεν πρόκειται περί υποθέσεως αφορώσας την πρόσβαση τρίτων στις «βασικές διευκολύνσεις». Η Richmond τονίζει επίσης ότι η κατάχρηση για την οποία γίνεται λόγος στην επίδικη απόφαση είναι διαφορετική, καθόσον δεν αφορά το ζήτημα ότι οι λιανοπωλητές που δεν έχουν αποδεχθεί τη ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους εν λόγω καταψύκτες, αλλά την πρακτική που εφάρμοσε η HB για να παροτρύνει τους λιανοπωλητές να χρησιμοποιούν τους καταψύκτες της. Επιπλέον, η Mars και η Richmond φρονούν ότι η εν λόγω απόφαση δεν επιβάλλει στην HB υποχρέωση

μεταβιβάσεως περιουσιακών στοιχείων ούτε συνάψεως συμβάσεων με πρόσωπα τα οποία δεν επέλεξε να συμβληθεί. Η Richmond προσθέτει ότι η Επιτροπή έχει εξουσία να διατάσσει κάθε θετικό μέτρο που απαιτείται για την παύση της παραβάσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 128 Επιβάλλεται η επισήμανση ότι ο κοινοτικός δικαστής δεν πρέπει να δεσμεύεται από την εκ μέρους εθνικού δικαστηρίου εκτίμηση της συμβατότητας μιας ρήτηρας περί αποκλειστικότητας με το κοινοτικό δίκαιο.
- 129 Η έννοια της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως αποτελεί αντικειμενική έννοια η οποία αφορά τη συμπεριφορά κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως, η οποία δύναται να επηρεάσει τη δομή μιας αγοράς όπου, ακριβώς μετά την είσοδο της εν λόγω επιχειρήσεως, ο βαθμός ανταγωνισμού έχει ήδη μειωθεί και η οποία σκοπό έχει να εμποδίσει, μέσω της προσφυγής σε μέσα διαφορετικά από εκείνα που διέπουν τον συνήθη ανταγωνισμό μεταξύ προϊόντων ή υπηρεσιών βάσει των παροχών των επιχειρηματιών, τη διατήρηση του ανταγωνισμού στον βαθμό που υπάρχει ακόμα στην αγορά ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού αυτού (προαναφερθείσα απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 91). Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το γεγονός ότι συνήφθησαν συμβάσεις κατόπιν αιτήματος των συμβαλλομένων με τη δεσπόζουσας θέσεως επιχείρηση εταιριών δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό μιας πρακτικής ως καταχρηστικής, κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης (βλ., μεταξύ άλλων, προαναφερθείσα απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 89).
- 130 Επιβάλλεται επίσης η διευκρίνιση ότι, με τη σκέψη 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δεν έκρινε ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν σκοπεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, αλλά, ειδικότερα, ότι δεν αποτελεί «τυπικ[ώς]» υποχρέωση αποκλειστικής αγοράς με τέτοιο σκοπό.

- 131 Ως εκ τούτου, ο ισχυρισμός της HB περί της υπάρξεως αντιφάσεως στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμος.
- 132 Εξάλλου, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η αίτηση αναίρεσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα επικρινόμενα σημεία της αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναίρεση καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο το αίτημα αυτό (βλ., μεταξύ άλλων, διάταξη της 17ης Σεπτεμβρίου 1996, C-19/95 P, San Marco κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-4435, σκέψη 37).
- 133 Συναφώς, το επιχείρημα της HB ότι η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ότι οι συμφωνίες διανομής στρεβλώνουν τις επιλογές των λιανοπωλητών «απορρέει», στην πραγματικότητα, από τις σχετικές με το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης διαπιστώσεις του δικαστηρίου αυτού, οπότε το περιεχόμενο και το αντικείμενό της δεν είναι ανεξάρτητα, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που υπενθυμίστηκαν στην προηγούμενη σκέψη. Ειδικότερα, από το επιχείρημα αυτό δεν προκύπτει σαφώς αν η HB βάλλει κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας, κατά της «ανακυκλώσεως» της αναλύσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης ή κατά της ίδιας της εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης στην υπό κρίση υπόθεση. Όσον αφορά τις δύο αυτές τελευταίες περιπτώσεις, η HB δεν προβάλλει επίσης νομικά επιχειρήματα με τα οποία μπορεί να στηρίξει ειδικώς το εν λόγω αίτημα.
- 134 Αυτό το επιχείρημα της HB πρέπει, συνεπώς, να κηρυχθεί προδήλως απαράδεκτο.
- 135 Εξάλλου, το επιχείρημα της HB ότι η ρήτρα περί αποκλειστικότητας δεν είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης διότι δημιουργεί ευκαιρίες πώλησεως παγωτών η οποία, ελλείψει της ρήτρας αυτής, δεν θα υφίστατο ισοδυναμεί με αίτημα προς το Δικαστήριο να εξετάσει εκ νέου τα πραγματικά περιστατικά, οπότε πρέπει να κηρυχθεί προδήλως απαράδεκτο.

136 Επιπλέον, δεν υφίσταται αντίφαση μεταξύ των σκέψεων 108 και 160 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, στο μέτρο που αφορούν διαφορετικές εκτιμήσεις, σχετικές με τα άρθρα 85 και 86, αντιστοίχως, της Συνθήκης. Επιπλέον, η ανάλυση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 160 της εν λόγω απόφασης πρέπει να ερμηνευθεί λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται και ιδίως σε συνδυασμό με τις σκέψεις 158 και 159 της ίδιας απόφασης, οι οποίες τονίζουν την ειδική ευθύνη μιας κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως και το γεγονός ότι, στη σχετική αγορά, ο ανταγωνισμός περιορίζεται ήδη λόγω της δεσπόζουσας αυτής θέσεως. Ως εκ τούτου, αυτό το επιχείρημα της ΗΒ είναι επίσης προδήλως αβάσιμο.

137 Τέλος, το επιχείρημα της ΗΒ περί εσφαλμένης εφαρμογής των νομικών αρχών που έθεσε η προαναφερθείσα απόφαση Bronner είναι προδήλως αβάσιμο, στο μέτρο που, εν πάση περιπτώσει, όπως διαπίστωσε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 161 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, η επίδικη απόφαση δεν επιβάλλει στην ΗΒ υποχρέωση διαθέσεως στοιχείων του ενεργητικού της ή συνάψεως συμβάσεων με πρόσωπα με τα οποία η εταιρία αυτή δεν είχε επιλέξει να συμβληθεί. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, αντιθέτως προς τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως στο πλαίσιο της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση Bronner, οι καταψύκτες δεν αποτελούν στοιχεία ενεργητικού που η ΗΒ διατηρεί για ίδια χρήση, αλλά στοιχεία που παραχωρούνται οικειοθελώς σε ανεξάρτητες επιχειρήσεις οι οποίες καταβάλλουν αντίτιμο για τη χρήση τους. Ως εκ τούτου, ο ισχυρισμός της ΗΒ ότι η εν λόγω απόφαση της επιβάλλει υποχρέωση εξίσου τουλάχιστον δεσμευτική με εκείνη που θα επιβαλλόταν στον ιδιοκτήτη βασικής διευκολύνσεως είναι προδήλως αβάσιμος. Συναφώς, δεν προκύπτει ούτε ότι το Πρωτοδικείο στήριξε την ανάλυσή του αποκλειστικώς στη διαπίστωση της ελλείψεως βασικής διευκολύνσεως ούτε ότι αιτιολόγησε ανεπαρκώς την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση επί του σημείου αυτού.

138 Συνεπώς, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι εν μέρει προδήλως απαράδεκτος και εν μέρει προδήλως αβάσιμος, οπότε πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, που αντλείται από μη τήρηση των βασικών απαιτήσεων διαδικασίας

Επιχειρήματα των διαδίκων

- ¹³⁹ Η ΗΒ υποστηρίζει, καταρχάς, ότι το Πρωτοδικείο παρέβη το άρθρο 48, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του και προσέβαλε το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, καθόσον δέχθηκε από τη Richmond την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τη φερόμενη πείρα που διαθέτει η εταιρία αυτή στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, χωρίς η ΗΒ να έχει τη δυνατότητα να τα σχολιάσει και χωρίς η Richmond να παράσχει, εξάλλου, διευκρινίσεις όσον αφορά τους λόγους αυτής της εκπρόθεσμης προσκομίσεως.
- ¹⁴⁰ Η ΗΒ επισημαίνει, ακολούθως, ότι το γεγονός ότι το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε στην πρακτική της εταιρίας αυτής να εισπράττει μίσθωμα για τους καταψύκτες που παραχωρούνται στους εγκατεστημένους στη Βόρεια Ιρλανδία λιανοπωλητές προσβάλλει το δικαίωμά της για δίκαιη δίκη, στο μέτρο που το επιχείρημα αυτό δεν είχε μέχρι του σημείου εκείνου ιδιαίτερη σημασία ούτε στο πλαίσιο της επίδικης αποφάσεως ούτε στο πλαίσιο του υπομνήματος που υπέβαλε η Επιτροπή ενώπιον του Πρωτοδικείου.
- ¹⁴¹ Η ΗΒ υποστηρίζει, τέλος, ότι το Πρωτοδικείο, με την εκ μέρους του ανάλυση των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, προέβη σε εσφαλμένη εφαρμογή του βάρους αποδείξεως.
- ¹⁴² Όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η Richmond, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 48, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου δεν έχει εφαρμογή στα προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα των παρεμβαίνόντων. Η Επιτροπή φρονεί ότι το άρθρο 116, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού, που παρέχει στους παρεμβαίνοντες τη δυνατότητα να υποβάλουν αμιγώς προφορικές παρατηρήσεις, θα ήταν άνευ περιεχομένου αν οι παρεμβαίνοντες δεν μπορούσαν να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο της υποβολής των παρατηρήσεων αυτών.

- 143 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 48, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου δεν προβλέπει γενική απαγόρευση προσκομίσεως αποδεικτικών στοιχείων, αλλά απλή υποχρέωση αιτιολογήσεως στην περίπτωση ενδεχόμενης καθυστερήσεως στην προσκόμιση προτεινόμενων αποδεικτικών στοιχείων, οπότε, ακόμη και αν η διάταξη αυτή εφαρμοζόταν στους παρεμβαίνοντες, δεν θα συνεπαγόταν καμία παρατυπία εν προκειμένω, στο μέτρο που τα αποδεικτικά μέσα προτάθηκαν από παρεμβαίνοντα ο οποίος απευθυνόταν για πρώτη φορά στο Πρωτοδικείο.
- 144 Η Επιτροπή και η Mars επισημαίνουν ότι η HB είχε τη δυνατότητα να δώσει απάντηση στα αποδεικτικά στοιχεία που παρέσχε η Richmond κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση και ότι, εν πάση περιπτώσει, η εκτίμηση του Πρωτοδικείου ότι πολλοί λιανοπωλητές ήταν διατεθειμένοι να αποθηκεύουν παγωτά άλλων εταιριών πλην της HB στον ίδιο καταψύκτη, αν είχαν τη σχετική ευχέρεια, αποδεικνύεται επαρκώς από τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν στο Πρωτοδικείο.
- 145 Όσον αφορά το γεγονός ότι η HB επιβάλλει υποχρέωση καταβολής μισθώματος για την προμήθεια των εγκατεστημένων στη Βόρεια Ιρλανδία λιανοπωλητών με καταψύκτες, η Επιτροπή υποστηρίζει, αφενός, ότι η εταιρία αυτή δεν αμφισβήτησε σε κανένα στάδιο της διαδικασίας τις σχετικές με την πρακτική αυτή πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο σημείο 127 της επίδικης αποφάσεως. Η Επιτροπή τονίζει ότι το σημείο 219 της αποφάσεως αυτής αναφέρεται επίσης στη δυνατότητα της HB να απαιτήσει την καταβολή μισθώματος από τους εγκατεστημένους στην Ιρλανδία λιανοπωλητές και ότι το γενικό ζήτημα της δυνατότητας εισπράξεως αντιτίμου για τη χρήση καταψύκτη συζητήθηκε πλήρως από τους διαδίκους. Η Επιτροπή επισημαίνει, επιπλέον, ότι το Πρωτοδικείο δεν υποχρεούται να γνωρίζει εκ των προτέρων το συμπέρασμα στο οποίο θα καταλήξει ή τα συγκεκριμένα στοιχεία της δικογραφίας στα οποία θα στηριχθεί.
- 146 Η Mars φρονεί ότι το ζήτημα της πρακτικής που ακολούθησε η HB, ήτοι το να απαιτήσει την καταβολή μισθώματος από τους εγκατεστημένους στη Βόρεια Ιρλανδία λιανοπωλητές, ουδαμώς επηρεάζει την ουσία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στο μέτρο που η επίδικη απόφαση είναι πλήρως και ορθώς αιτιολογημένη επί του σημείου αυτού. Φρονεί επίσης ότι δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός της HB περί παραβάσεως των σχετικών με το βάρος αποδείξεως κανόνων από το Πρωτοδικείο στο πλαίσιο του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

147 Η Richmond υποστηρίζει ότι τα σχετικά με τη θέση της στη βρετανική αγορά στοιχεία δεν μπορούν να θεωρηθούν ως νέο αποδεικτικό μέσο και ότι προβλήθηκαν με μοναδικό σκοπό να θεμελιώσουν και να ενισχύσουν το επιχείρημα ότι πολλοί λιανοπωλητές επιθυμούν, όταν έχουν τη σχετική δυνατότητα, να τοποθετούν παγωγτά δεύτερης εταιρίας στον ίδιο καταψύκτη. Η εταιρία αυτή επισημαίνει ότι στο Πρωτοδικείο απόκειται να εξετάζει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβάλλονται στην κρίση του, υπό την επιφύλαξη της ενδεχόμενης αλλοιώσεώς τους. Η Richmond παραπέμπει, επί του σημείου αυτού, στην απόφαση της 28ης Μαΐου 1998, C-7/95 P, Deere κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-3111, σκέψη 118). Φρονεί ότι το άρθρο 116 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου παρέχει στους παρεμβαίνοντες τη δυνατότητα να στηρίζουν τα επιχειρήματά τους σε αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο τόσο της έγγραφης όσο και της προφορικής διαδικασίας και ότι η HB δεν αμφισβήτησε τα στοιχεία που προσκόμισε η ίδια κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

148 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εφόσον ένας από τους ισχυρισμούς που δέχθηκε το Πρωτοδικείο αρκεί για να δικαιολογήσει το διατακτικό της αποφάσεώς του, οι πλημμέλειες που πλήττουν ενδεχομένως άλλον ισχυρισμό, ο οποίος επίσης αναφέρεται στην εν λόγω απόφαση, δεν ασκούν, εν πάση περιπτώσει, επιρροή στο εν λόγω διατακτικό, οπότε ο λόγος αναιρέσεως στο πλαίσιο του οποίου προβάλλονται είναι αλυσιτελής και πρέπει να απορριφθεί (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-496/99 P, Επιτροπή κατά Succhi di Frutta, Συλλογή 2004, σ. I-3801, σκέψη 68 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

149 Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το επιχείρημα που αντλείται από την πείρα της Richmond στο Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί ένα μόνον από τα πολλά άλλα επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της εκτιμήσεως του Πρωτοδικείου ότι πολλοί λιανοπωλητές αποθηκεύουν στον ίδιο καταψύκτη παγωγτά άλλων εταιριών πλην της HB, όταν τους παρέχεται η σχετική δυνατότητα.

- 150 Συγκεκριμένα, ο ισχυρισμός αυτός αποδεικνύεται επαρκώς από τα άλλα σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά στοιχεία στα οποία το Πρωτοδικείο στήριξε τις σκέψεις 93 έως 97 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 151 Συνεπώς, αυτό το επιχείρημα της HB πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελές.
- 152 Εξάλλου, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το ότι η HB απαιτεί από τους λιανοπωλητές στη Βόρεια Ιρλανδία να καταβάλλουν μίσθωμα για τη χρήση των καταψυκτών είχε ήδη αναφερθεί στην 127η αιτιολογική σκέψη της επίδικης αποφάσεως, το δε γενικό ζήτημα της δυνατότητας της εν λόγω εταιρίας να επιβάλει υποχρέωση καταβολής μισθώματος στους λιανοπωλητές που χρησιμοποιούν τους καταψύκτες της αποτέλεσε αντικείμενο εκτεταμένων συζητήσεων μεταξύ των διαδίκων. Επιπλέον, όπως διευκρινίστηκε με τη σκέψη 89 της παρούσας διατάξεως, το Πρωτοδικείο δεν στηρίχθηκε μόνο στην πρακτική που ακολουθεί η HB στη Βόρεια Ιρλανδία για να αποδείξει τη δυνατότητα της εταιρίας αυτής να απαιτεί την καταβολή μισθώματος από τους λιανοπωλητές που χρησιμοποιούν καταψύκτη της στη σχετική αγορά, αλλά διαπίστωσε επίσης, με τη σκέψη 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η εν λόγω εταιρία δεν απέδειξε με επαρκή νομικά επιχειρήματα ότι δεν θα ήταν πρακτικό να επιβληθεί υποχρέωση καταβολής χωριστού μισθώματος για την παροχή καταψυκτών στην Ιρλανδία, στοιχείο που δεν αμφισβητεί η HB.
- 153 Συνεπώς, αυτό το επιχείρημα της HB πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμο.
- 154 Τέλος, δεδομένου ότι το Δικαστήριο απέρριψε, με τη σκέψη 106 της παρούσας διατάξεως, τον ισχυρισμό της HB περί αντιστροφής του βάρους αποδείξεως εκ μέρους του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, παρέλκει η εκ νέου εξέτασή του.

- 155 Κατά συνέπεια, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμος.
- 156 Επειδή κανένας από τους λόγους που προέβαλε η HB προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός, η εν λόγω αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 157 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, που εφαρμόζεται στη διαδικασία αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή, η Mars και η Richmond ζήτησαν την καταδίκη της HB στα δικαστικά έξοδα και αυτή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) διατάσσει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) Καταδικάζει την Unilever Bestfoods (Ireland) Ltd στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)